

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ігор ЛІЦІНСЬКИЙ
Марія ЛІЗУН

ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МІСЦЕВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Навчально-практичний посібник

Тернопіль 2022 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ігор ЛІЩИНСЬКИЙ

Марія ЛІЗУН

**ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МІСЦЕВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

Навчально-практичний посібник

Цей посібник підготовлено за підтримки програми Еразмус+ Європейського Союзу (модуль Жана Моне 612067-EPP-1-UA-EPPJMO-MODULE "Європейська регіональна політика: баланс локальних, національних та загальноєвропейських інтересів"). Проте підтримка Європейською Комісією публікації цього посібника не є автоматичною підтримкою його змісту, який відображає лише погляди авторів. Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що наведена в підручнику

Тернопіль 2022 р.

УДК 332.1, 339.982

Л97

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина Західноукраїнського національного університету (протокол № 4 від 10 листопада 2021 р.)

Автори:

Ігор ЛІЩИНСЬКИЙ – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету;

Марія ЛІЗУН – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету.

Рецензенти:

Ілля Хаджинов – д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Наталія Венгерська – к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки, природних ресурсів та економіки міжнародного туризму Запорізького національного університету

Ліщинський І., Лизун М. **Практика впровадження місцевого менеджменту в Європейському Союзі: навчально-практичний посібник.** – Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 72 с.

ISBN 978-966-654-675-6

Навчально-практичний посібник «Практика впровадження місцевого менеджменту в Європейському Союзі» розроблений для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, що проходять однойменний тренінговий курс у Західноукраїнському національному університеті в рамках імплементації проєкту 612067-ERP-1-2019-1-UA-ERP1MO-MODULE «Європейська регіональна політика: баланс локальних, національних та пан'європейських інтересів» Програми ім. Жана Моне ЕРАЗМУС+ (відповідно до угоди між Європейською комісією та ЗУНУ від 11.10.2019 р.).

У посібнику розглядається проблематика формування ефективної політики направленої на всебічний та самодостатній розвиток регіонів ЄС та України із урахуванням національних інтересів. Серед окреслених тематичних напрямків: специфіка формування конкурентних переваг регіону; бенчмаркінг урядових стратегій територіальних реформ в ЄС; децентралізація і самоврядування; впровадження місцевого підходу; учасники, мережі та альянси розвитку територій; просторове планування і нові технології розвитку територій; транскордонна співпраця ЄС та України; стимулювання депресивних регіонів; розвиток територіальної стратегії України на основі досвіду країн ЄС.

УДК 332.1, 339.982

ISBN 978-966-654-675-6

ЗМІСТ

ТЕМА 1	5
СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ РЕГІОНУ	5
1. СУТНІСТЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	5
2. ПІДХОДИ ТА ТИПИ РЕГІОНАЛЬНИХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ	6
3. АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	8
<i>CASE STUDY</i> : МІСЬКИЙ БРЕНДИНГ М. ГАМБУРГ (НІМЕЧЧИНА)	11
ЛІТЕРАТУРА	12
ТЕМА 2	13
БЕНЧМАРКІНГ УРЯДОВИХ СТРАТЕГІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ РЕФОРМ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	13
1. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ РЕФОРМ В КРАЇНАХ ЄС	13
2. КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ РЕФОРМ	14
<i>CASE STUDIES</i> : АДМІНІСТРАТИВНІ РЕФОРМИ В КРАЇНАХ ЄС (ГРЕЦІЯ, НІМЕЧЧИНА, ПОЛЬЩА, ЧЕХІЯ, СЛОВАЧЧИНА, УГОРЩИНА)	16
ЛІТЕРАТУРА	21
ТЕМА 3	23
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ І САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНИХ РЕФОРМ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЄС	23
1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ САМОВРЯДУВАННЯ	23
2. ДИВЕРСИФІКАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ЄВРОПІ	24
<i>CASE STUDY</i> : «ПРИХОВАНА ТА НЕДООЦІНЕНА ШОКОВА ТЕРАПІЯ» – СТАНОВЛЕННЯ САМОВРЯДУВАННЯ В ПОЛЬЩІ	24
ЛІТЕРАТУРА	26
ТЕМА 4	27
МІСЦЕВИЙ ПІДХІД У РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄС	27
1. РОЛЬ ТЕРИТОРІЇ І МІСТА У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ	27
2. ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В ЄС	29
3. ПОЛІТИКА ЗГУРТУВАННЯ (КОГЕЗІЇ) В ЄС	31
ЛІТЕРАТУРА	35
ТЕМА 5	37
УЧАСНИКИ, МЕРЕЖІ ТА АЛЬЯНСИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	37
1. СТЕЙКХОЛДЕРИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	37
2. АНАЛІЗ СТЕЙКХОЛДЕРІВ	38
3. МЕРЕЖІ, КЛАСТЕРИ ТА АЛЬЯНСИ	39
<i>CASE STUDY</i> : ІНСТРУМЕНТИ КОМУНІКАЦІЙ МІСЦЕВИХ МУНІЦИПАЛІТЕТІВ СЛОВАЧЧИНИ	40
ЛІТЕРАТУРА	40

ТЕМА 6	41
БІЗНЕС-КЛАСТЕРИ: ІСТОРІЯ УСПІХУ В ЄС ТА ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	41
1. СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА КЛАСТЕРНИХ ФОРМ АГЛОМЕРАЦІЇ	41
2. КЛАСТЕРИ В ЄС	43
3. КЛАСТЕРИ В УКРАЇНІ	45
ЛІТЕРАТУРА	46
ТЕМА 7	47
ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ І НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В ЄС	47
1. ТИПИ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ	47
2. ПОЛІТИКА ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ В ЄС	49
3. ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СФЕРІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ	50
<i>CASE STUDY</i> : ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ПОЛІТИКИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В ЛОДЗЬКОМУ І МАЗОВЕЦЬКОМУ ВОЄВОДСТВАХ (ПОЛЬЩА)	50
ЛІТЕРАТУРА	51
ТЕМА 8	52
МОДЕЛІ СТИМУЛЮВАННЯ ДЕПРЕСИВНИХ РЕГІОНІВ В ЄС	52
1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОЯСНЕННЯ НЕРІВНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	52
2. ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	Помилка! Закладку не визначено.
ЛІТЕРАТУРА	56
ТЕМА 9	57
ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ ЄС ТА УКРАЇНИ	57
1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ	57
2. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС: ФОРМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ	58
<i>CASE STUDY</i> : ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСКОРДОННОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ ЧЕТВІРКИ	60
ЛІТЕРАТУРА	61
ТЕМА 10	62
РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС	62
1. СТРАТЕГІЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ	62
2. ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ДО 2027 Р.	63
3. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	66
ЛІТЕРАТУРА	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ РЕГІОНУ

1. Сутність регіональної конкурентоспроможності

Трактування регіональної конкурентоспроможності

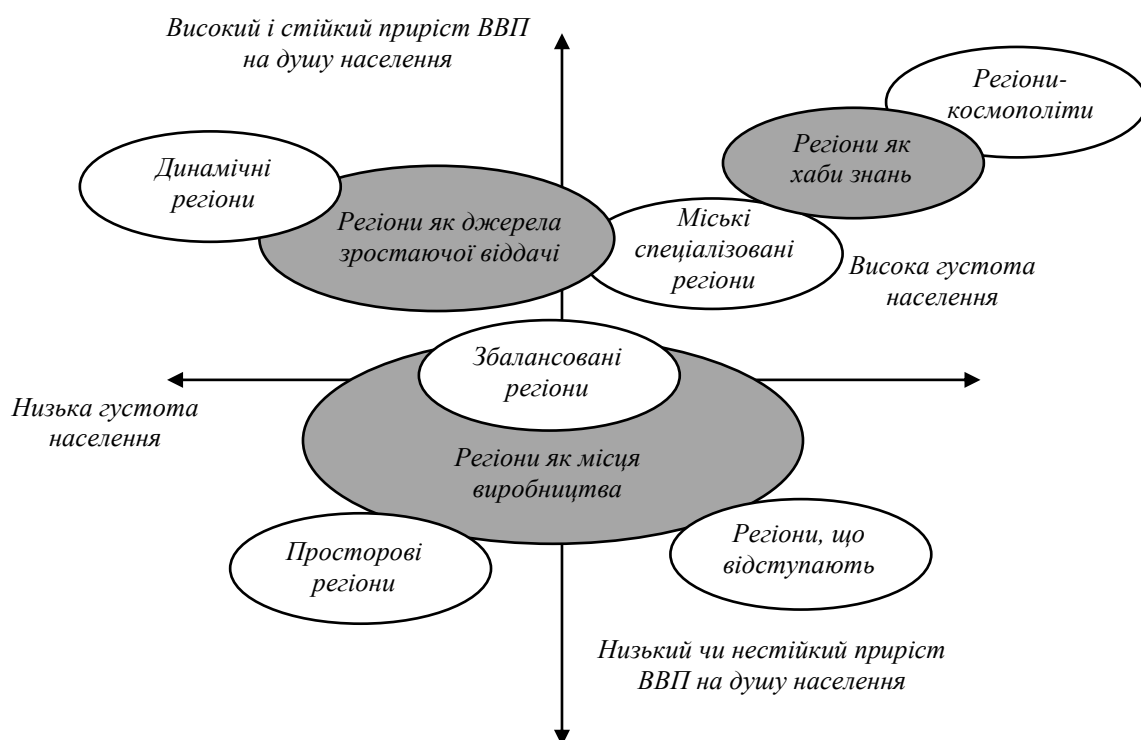
Конкурентоспроможність регіональної економіки – це здатність реалізувати основне цільове завдання її функціонування – *сталий соціально-економічний розвиток регіону із забезпеченням високої якості життя його населення.*

Огляд регіональних факторів конкурентоспроможності

Інфраструктура та доступність	Людські ресурси	Продуктивне середовище
<p><i>Базова інфраструктура:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – автомобільний транспорт; – залізничний транспорт; – авіаційний транспорт; – водний транспорт; – власність. <p><i>Технологічна інфраструктура:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – ІКТ; – телекомунікації; – доступ до інтернету. <p><i>Інфраструктура знань:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – освітні заклади. <p><i>Якість місця:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – житлові комплекси; – природне оточення; – культурні об'єкти; – безпека 	<p><i>Демографічні тренди:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – міграція кваліфікованих працівників; – диверсифікація. <p><i>Навики управління:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – рівень професіоналізму; – рівень ефективності. <p><i>Кваліфікація робочої сили:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – навички на основі використання знань. 	<p><i>Культура підприємництва:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – низькі бар'єри входу; – культура готова сприймати ризики. <p><i>Секторальна концентрація</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – збалансованість / залежність; – концентрація зайнятості; – сектори з високою доданою вартістю. <p><i>Інтернаціоналізація:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – експорт / глобальні продажі; – інвестиції; – ділова культура; – природа ПП. <p><i>Інновації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – патенти; – рівень НДДКР; – дослідницькі інститути та університети; – зв'язок між бізнесом та наукою. <p><i>Розвиток врядування та інститутів;</i></p> <p><i>Доступ до капіталу;</i></p> <p><i>Природа конкуренції;</i></p> <p><i>Спеціалізація</i></p>

Типологія регіонів

Ключові показники, що використовують для оцінки факторів конкурентоспроможності регіонів

Група чинників конкурентоспроможності	Показники
Базова інфраструктура	1. Коефіцієнт щільності автомобільних доріг 2. Економіко-географічні переваги
Технологічна інфраструктура	1. Рівень проникнення Інтернету 2. Рівень проникнення мобільного зв'язку 3. Кількість особистих телефонних апаратів мережі загального користування на 1 000 родин
Інфраструктура обміну знань (освітні можливості)	1. Чисельність викладачів вищих навчальних закладів на 10 тис. мешканців 2. Чисельність студентів вищих та середніх спеціальних навчальних закладів
Умови життя	1. Кліматичні (середньомісячна температура січня, 0С) 2. Житлові (розмір жилого фонду у розрахунку на душу населення; співвідношення розміру житлової площі, оснащеної гарячою водою, до загальної площі житлових приміщень) 3. Безпека (кількість правопорушень на 1 000 ос.) 4. Екологічні (відношення викидів, що забруднюють довкілля, до площі території регіону)
Демографічні тренди	1. Очікувана тривалість життя населення 2. Природне зростання населення (на 1 000 ос.) 3. Міграційний приріст населення, тис. ос.
Висококваліфікована робоча сила	1. Частка робітників із вищою та середньо-спеціальною освітою 2. Індекс розвитку людського потенціалу
Підприємницька культура	1. Внесок малого бізнесу в ВРП 2. Відношення чисельності робітників, зайнятих на малих підприємствах до чисельності зайнятих 3. Продуктивність праці малого бізнесу
Інтернаціоналізація	1. Частка іноземних інвестицій у ВРП 2. Питома вага регіонів в експорті країни 3. Темпи приросту зовнішньої торгівлі по регіонах
Інновації	1. Витрати НДДКР на один патент 2. Кількість виданих патентів на винаходи
Доступність фінансування	1. Обсяг активів кредитних установ 2. Обсяг наданих кредитів 3. Рейтинг інвестиційного потенціалу регіону і середньозважений індекс ризику

2. Підходи та типи регіональних конкурентних переваг

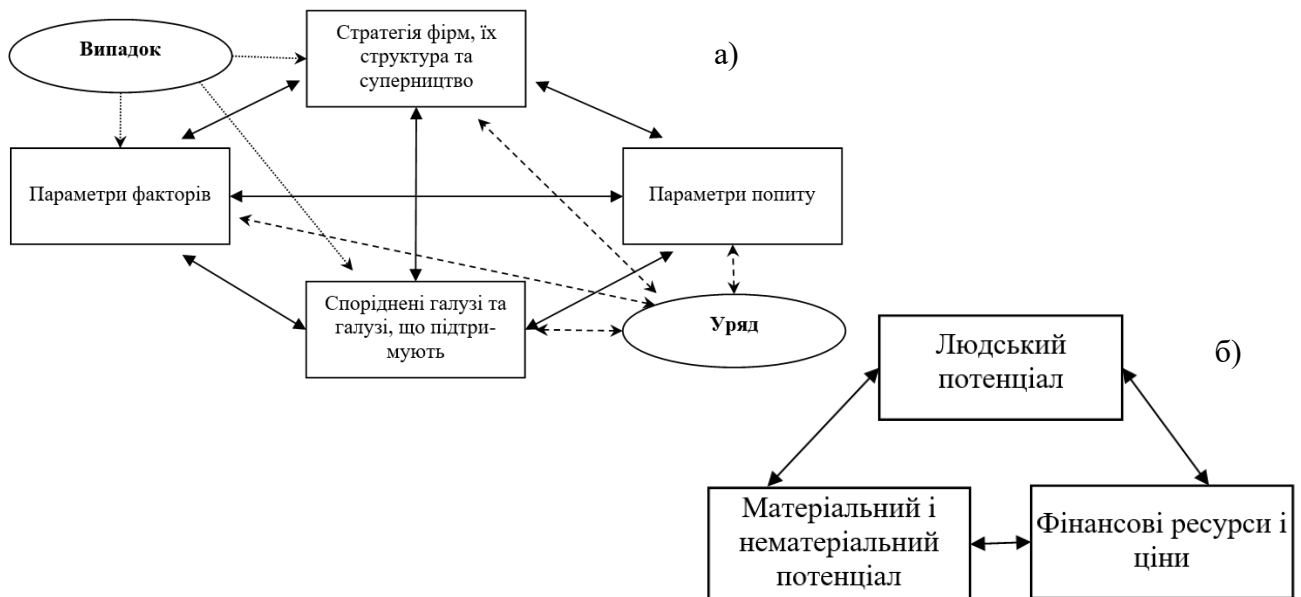
Стратегічні підходи до реалізації регіональних конкурентних переваг

- ринково-орієнтований підхід;
- підхід на основі ресурсів;
- маркетингово-орієнтований підхід (брендинг місць, маркетинг-мікс).

Порівняння ринкового і ресурсного підходів

	Ринково орієнтований підхід	Ресурсний підхід
Основний принцип	Ресурси адаптуються до потреб конкурентного середовища відповідно до ключових факторів успіху	Проактивний пошук такого типу середовища, що дозволяє найкраще використовувати ресурси
Стратегічний аналіз	Зосередження уваги на галузевій структурі та ринкових атрибутах	Акцент на внутрішній аналіз, умови
Джерела конкурентної переваги	Ринкова позиція відносно місцевого конкурентного середовища	Специфічний унікальний набір ресурсів, потенціалу та компетенції

Фактори ринково орієнтованої (а) і ресурсної (б) конкурентної переваги

Типи ринково-орієнтованих конкурентних переваг

Частка ринку	Конкурентні переваги низьких витрат	Конкурентні переваги диференціації
	Конкурентні переваги спеціалізації	
Певний сегмент		
Весь ринок	У витратах	У диференціації

Тип конкурентної переваги

Брендинг мість (*place branding*)

Маркетинг мість ґрунтується на стратегічному підході до зв'язків з громадськістю, який передбачає, що зміна іміджу – безперервний, цілісний, системний, узгоджений і широко-масштабний процес, що вимагає набагато більшого, ніж швидка зміна або впровадження логотипу або слогана.

Фактори конкурентної переваги відповідно до маркетингово-орієнтованого підходу (маркетинг-мікс)

Фактори конкурентної переваги		Маркетинг-мікс регіону
Внутрішнє середовище / Просторовий потенціал	<ul style="list-style-type: none"> - природа, соціально-економічний, плановий, інноваційний потенціал; - пов'язані з ними допоміжні заходи; - структура діяльності в регіоні; - виробнича стратегія; - випадковість 	Продукт
	<ul style="list-style-type: none"> - ціни на часткову продукцію, - капітальні ресурси регіону, - цінова стратегія 	Ціна
	<ul style="list-style-type: none"> - місце розташування, - доступність регіону, - доступність інформації про регіон, - стратегія доступності 	Розміщення
	<ul style="list-style-type: none"> - система промоції та канали, - імідж, - стратегія промоції 	Промоція
	<ul style="list-style-type: none"> - людські ресурси, - менеджмент території, - співпраця та участь 	Людський потенціал
Зовнішнє навколишнє середовище	<ul style="list-style-type: none"> - вплив уряду, - шанс, - іноземні інвестиції 	
Попит на ринку	<ul style="list-style-type: none"> - характер попиту в / за межами території - стратегія попиту 	
Конкуренція	<ul style="list-style-type: none"> - конкуренція в / за межами регіону - конкурентні стратегії 	

Приклади логотипів для брендингу міст

3. Аналітична складова розробки стратегії місцевого розвитку

Інструментарій аналізу локальних порівняльних переваг

1. Соціально-економічний аналіз (профіль громади)
2. Порівняльний аналіз (бенчмаркінг).
3. SWOT-аналіз (А-В-С-аналіз).
4. PESTLE-аналіз.
5. Соціологічний аналіз.

Соціально-економічний аналіз

Профіль громади – це детально викладений документ, у якому здійснений аналіз та оцінка фактичного стану розвитку території у динаміці (аналізуються, як правило, п'ять попередніх років), включаючи:

• історію території (коротко);• географічне розташування, оточення території;• природно-ресурсний потенціал, у тому числі кліматичні умови (температурний режим, опади, вологість повітря, вітри, тощо);• демографічну ситуацію;• особливості соціально-економічного розвитку в динаміці;• рівень життя населення та його ділову активність;• особливості господарського комплексу території – промисловість, будівельний комплекс, транспорт;• соціальну інфраструктуру міста (розвиток підприємств комунальних послуг, систе-	ма освіти, культури, охорони здоров'я, спорту та туризму);• комунальну власність та приватизацію;• ринок землі та земельні відносини;• екологічну ситуацію та охорону навколишнього середовища;• фінансово-бюджетну ситуацію та інвестиційний клімат;• політичну ситуацію;• систему управління місцевим розвитком;• розвинутість мережі та дієвість громадських організацій, органів самоорганізації населення, рівень співпраці влади з громадськими організаціями, приватними структурами;• ступінь відкритості влади, рівень довіри населення до неї.

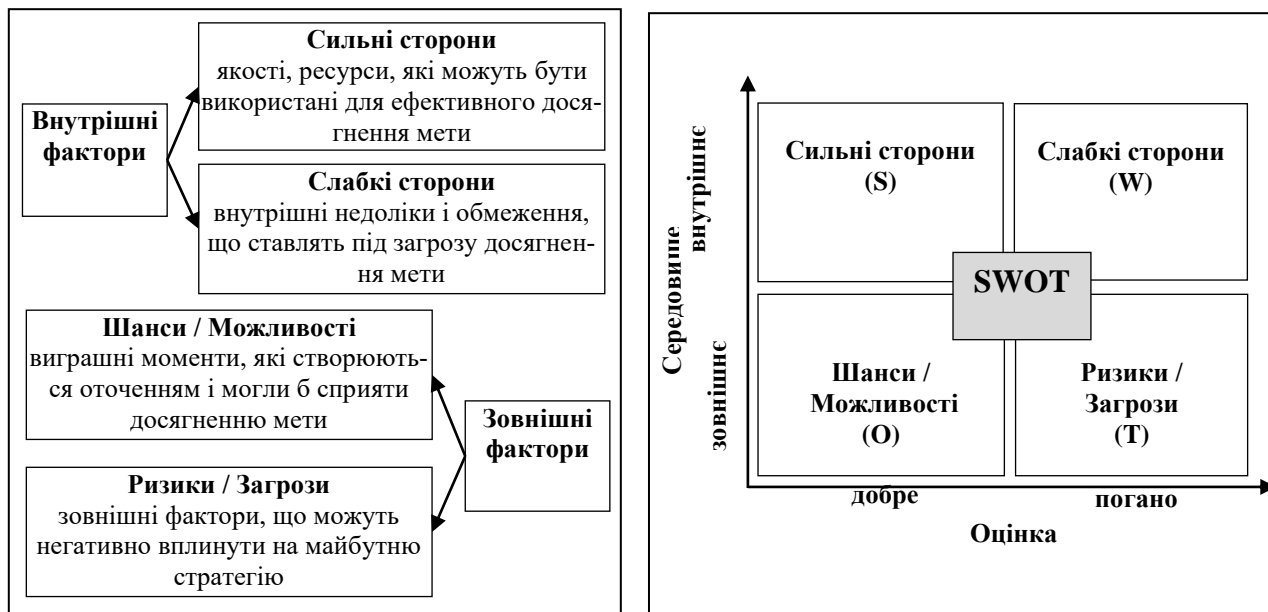
Порівняльний аналіз

Розробникам стратегії важливо провести порівняльний аналіз та визначити положення території у конкурентному середовищі регіону, країни, світу (залежно від розміру і значення даної території). Експерти зі стратегічного планування стверджують, що не варто обирати як пріоритетний напрямок місцевого розвитку те, у чому територія не відрізняється або навіть відстає від сусідів. Водночас варто звертати увагу на будь-які власні переваги, щоб скористатися ними.

Тому бажано, щоб статистичні дані території порівнювалися з середніми в Україні, в регіоні, зі статистичними даними територій – потенційних конкурентів, міст-аналогів у інших країнах світу, необхідно визначити місце території в загальнодержавному розподілі праці.

Бенчмаркінг (еталонне оцінювання, англ. *benchmarking*) – порівняльний аналіз на основі оцінювання та адаптації еталонних прикладів управління територіями з метою покращення власної ефективності. Такий аналіз включає в себе два процеси: оцінювання і зіставлення. Зазвичай, за зразок приймають «кращі» результати і моделі менеджменту, використовувані прямими конкурентами і регіонами, що працюють у схожих умовах.

Основи SWOT-аналізу

Варіанти стратегій на основі SWOT-аналізу

Стратегія	Комбінація елементів SWOT-аналізу
<i>Варіанти стратегій, що впливають з аналізу сильних сторін та шансів</i>	
Стратегія зміцнення/ нарощування	Концентрація уваги на наявних сильних сторонах
Стратегія використання	Реалізація сприятливих шансів
Стратегія зв'язування/кореляції	Зв'язок між наявними сильними сторонами та виникаючими шансами
<i>Варіанти стратегій, що впливають з аналізу слабких сторін і ризиків</i>	
Стратегія елімінації	Усунення слабких сторін
Стратегія мінімізації	Мінімізація ризиків
Стратегія трансформації	Перетворення слабких сторін та ризиків у шанси

Основи А-В-С-аналізу

A – Advantage (перевага); **B** – Barrier (перешкода); **C** – Controversial (спірне).

Поділ факторів за рівнем важливості	
Ранг	Опис
1	фактор низької важливості , що мало значить для розвитку окремих сфер життєдіяльності або деяких частин території.
2	фактор середньої важливості , що має середнє значення для розвитку окремих сфер життєдіяльності або частин території, або ж незначний вплив на розвиток усієї території.
3	важливий фактор , що має велике (але не вирішальне) значення для розвитку деяких сфер життєдіяльності або деяких частин території, або середньоважливе значення для розвитку всієї території.
4	дуже важливий фактор , що має вирішальне значення для розвитку окремих сфер життєдіяльності або деяких частин території, або важливе (але не вирішальне) значення для розвитку всієї території.
5	стержневий фактор , що має вирішальне значення для розвитку всієї території.

Поділ факторів за змінюваністю в часі	
Характеристика зміни важливості фактора в часі	Графічні символи
Фактор, значення якого стрімко зростає	↑
Фактор, значення якого зростає	↗
Фактор, значення якого стабільне	→
Фактор, значення якого повільно зменшується	↘
Фактор, значення якого різко зменшується	↓
Фактор, зміна значення якого невідомо	?

Приклад:
A3↑ – фактор є важливою перевагою, значення якої стрімко зростає

Систематизація факторів в моделі PESTLE

Сфери					
Р Політичні	Е Економічні	S Соціальні та культурні	Т Технологічні	L Правові	Е Екологічні
Цілі регіонального розвитку Адміністративна система	Темпи зростання Безробіття Динаміка доходів Вартість робочої сили	Рівень освіти Інтенсивність міграції Поведінка споживачів Організація дозвілля	Інвестиції в науку та розвиток Реєстрація патентів Розвиток інформаційних технологій Застарілість певних технологій	Конкурентне право Дотаційне право Трудове право Екологічні норми і стандарти	Витрати на енергію Енергоспоживання Обсяги перевезень Захист довкілля

Варіації PESTLE аналізу:

PESTLE/PESTEL: Political, Economic, Sociological, Technological, Legal, Environmental;
PESTLIED: Political, Economic, Social, Technological, Legal, International, Environmental, Demographic;
STEEPLE: Social/Demographic, Technological, Economic, Environmental, Political, Legal, Ethical; and
SLEPT: Social, Legal, Economic, Political, Technological

Соціологічний аналіз

Соціологічний аналіз найчастіше проводять шляхом опитування населення та підприємців у контексті стратегічного розвитку території. Для цього розробляється опитувальний лист анкети. За структурою він складається зі вступу, основної частини та особистих даних.

За результатами анкетування готують підсумковий документ, у структурі якого є такі пункти:

1. Короткий виклад проблемної ситуації, на вирішення якої було спрямоване анкетування.
2. Опис концепції, мети і завдань анкетування.
3. Опис соціально-демографічних характеристик вибірки порівняно зі структурою соціальних груп територіальної громади.
4. Перелік питань анкети з коротким описом передбачуваного результату та індикаторів.
5. Розподіл відповідей на запитання анкет.
6. Приклади нестандартних відповідей, висловів, коментарів, наведені без зміни їх стилістики та відповідей, що повторюються.
7. Короткий висновок із кожного запитання про відповідність розподілу відповідей на запитання результату, який спочатку передбачався.
8. Загальний висновок за результатами анкетування у відповідності з початковою метою.
9. Рекомендації з використання одержаної інформації для ухвалення рішень щодо подальших дій у сфері стратегічного планування розвитку території.

CASE STUDY: Міський брендинг м. Гамбург (Німеччина)

Стратегічний брендинг міста має за мету: генерувати високу привабливість майбутнього міста будь-якого розміру; забезпечити наступне покоління кваліфікованих працівників локаль-

них корпорацій; залучити інвесторів та новий бізнесу; привабити туристів і, зрештою, збільшити кількість місцевих жителів.

Гамбург був одним з перших міст Німеччини, які визнали ці взаємозалежності та зосередилися на зростанні на ранній стадії. До цього різні міські маркетингові інститути Гамбурга в основному використовували наявний бюджет, щоб задовольнити широкий спектр стейкхолдерів, обслуговуючи водночас якомога більше ринків і цільових груп. Однак такий підхід унеможлилював створення цілісного бренду міста, через що зовнішній образ Гамбурга залишався досить розпливчастим (тобто один суббренд був для туристів, один для бізнесу та/або талантів, один для наукових кіл, спорту, культури і т. д.). У 2004 році, розвиток бренду та управління другим за величиною містом Німеччини було оголошено головним пріоритетом. Цей інтегрований підхід вийшов за рамки концепції цільових груп і натомість прийняв ідею «одне місто – один бренд», з акцентом на зовнішні комунікації.

Для популяризації «єдиного бренду» у Гамбурзі почалися масштабні заходи, такі як фестивалі Reeperbahn, гамбурзькі круїзні дні, а також спеціальні проекти, такі як кампанія, яка передувала відкриттю Elbphilharmonie.

Успіх консолідації стратегічних цілей розвитку та формування єдиного бренду Гамбурга підтверджується збільшенням кількості гостей, які ночують, більш ніж на 100% з 2005 року, темпами зростання ВВП вище середнього, присутністю міжнародних корпорацій, таких як Google, Facebook, Dropbox, Siemens Renewable Energies, і високими темпами зростання кількості нових жителів.

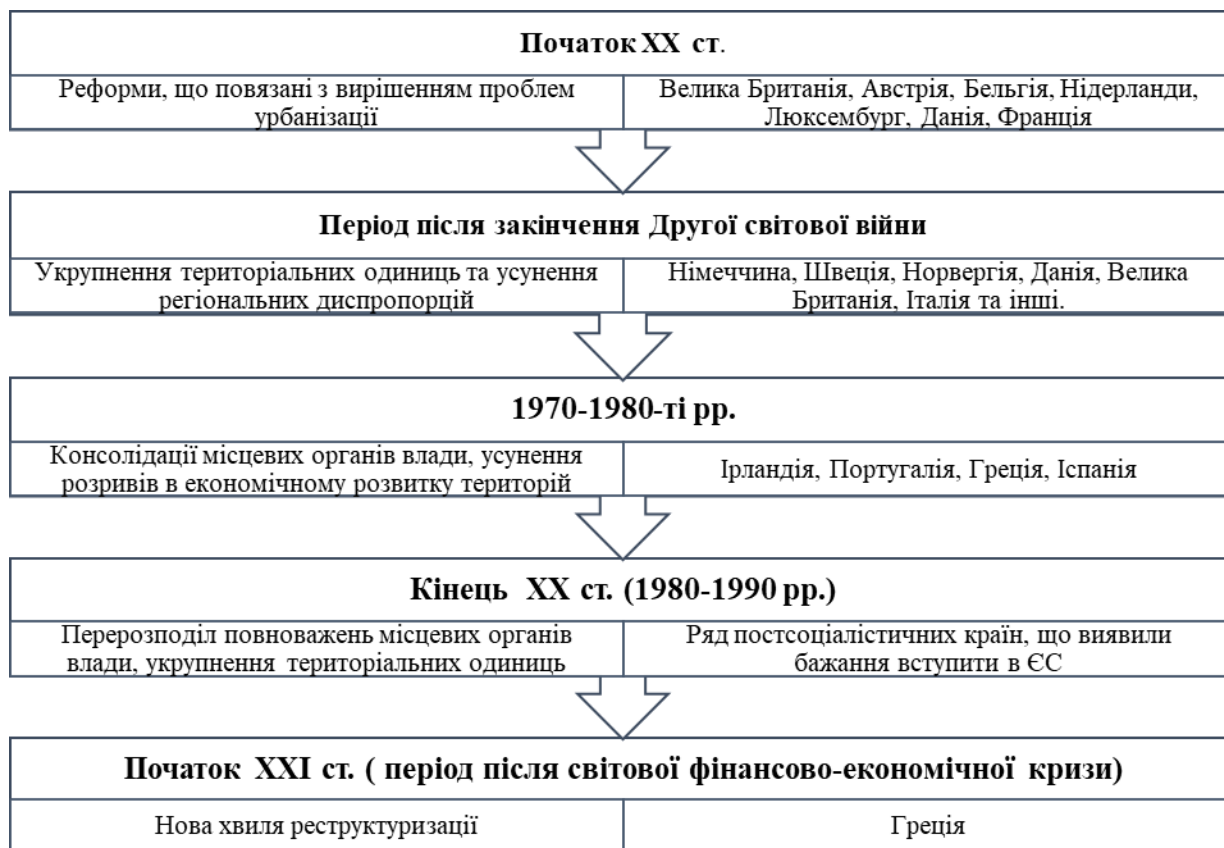
Література

- Гусарова М.Ю. Вплив «жорстких» та «м'яких» факторів конкурентоспроможності на інвестиційну привабливість регіонів країни. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії* 1 (2) (2017): 47-50.
- Тимофієва С.Б. Конкурентні переваги регіону та вплив на них параметрів регіональної інфраструктури. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 9
- Borseková, K., Vaňová, A. (2011). *Competitive Advantage of Slovak Republic*. In: *International Journal of Multidisciplinary Thought* 1(4):237 – 257.
- Borseková, K., Vaňová, A. (2012). *Identification and utilization of competitive advantage on the regional level* In *International Journal of Business and Management Studies: a peer-reviewed social science journal*. - Rhode Island: The Social Sciences Research Society, 1(2):365-380 ISSN 1309-8047
- Hollands, R. G. (2008). *Will the real smart city please stand up? Intelligent, progressive or entrepreneurial?* *City*, 12(3), 303–320.
- Hollensen, S. (2010). *Marketing Management: a Relationship Approach*. Edinburgh: PEL.
- Innovative Strategies of Territorial Development of V4: Experience for Ukraine* / Y. Savelyev, I. Lishchynskyy, M. Lyzun, K. Borsekova, M. Sokołowicz, K. Vitališova, Y. Kurylyak. – Ternopil: Terno-graf, 2016. – 216 p.
- Стратегічне планування муніципального розвитку: навчально-методичний посібник* / ДП «Укртехінформ» – Київ, 2013. – 205 с.
- A Study on the Factors of Regional Competitiveness. A draft final report for The European Commission Directorate-General Regional Policy*. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/3cr/competitiveness.pdf

БЕНЧМАРКІНГ УРЯДОВИХ СТРАТЕГІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ РЕФОРМ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

1. Ретроспективний аналіз територіальних реформ в країнах ЄС

Періодизація територіальних реформ в країнах ЄС

Типи територіальних реформ в ЄС

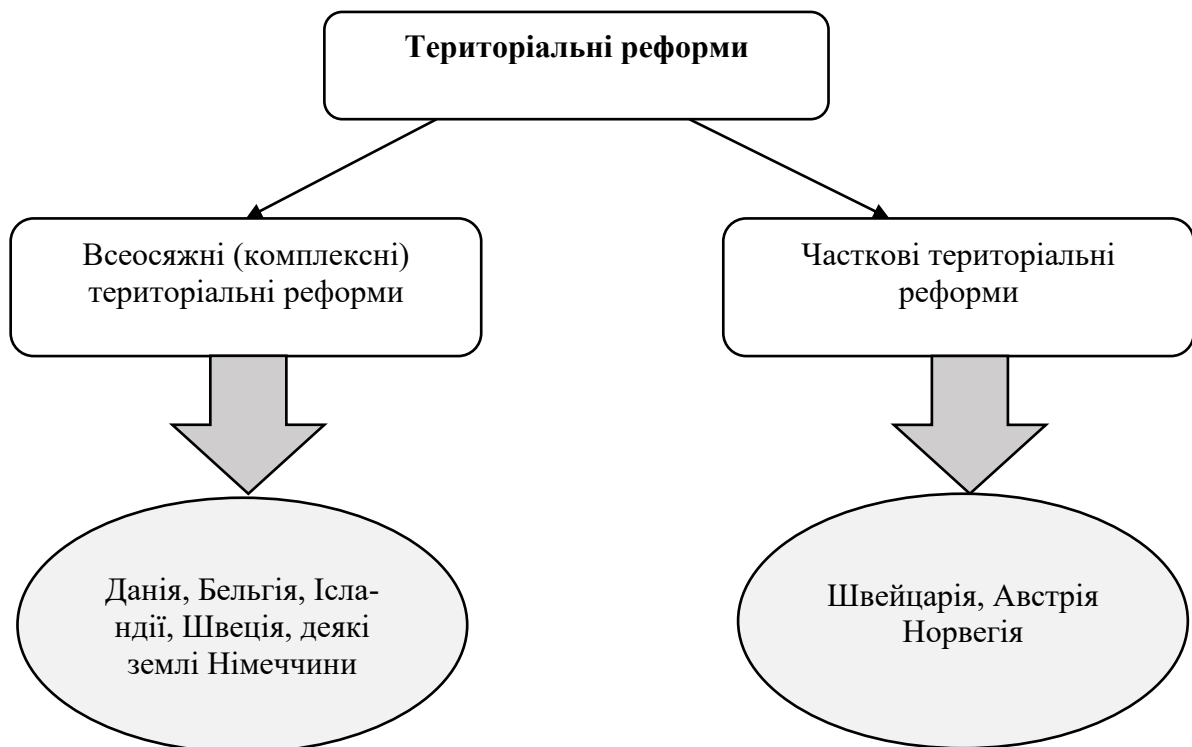

2. Класифікація адміністративних реформ

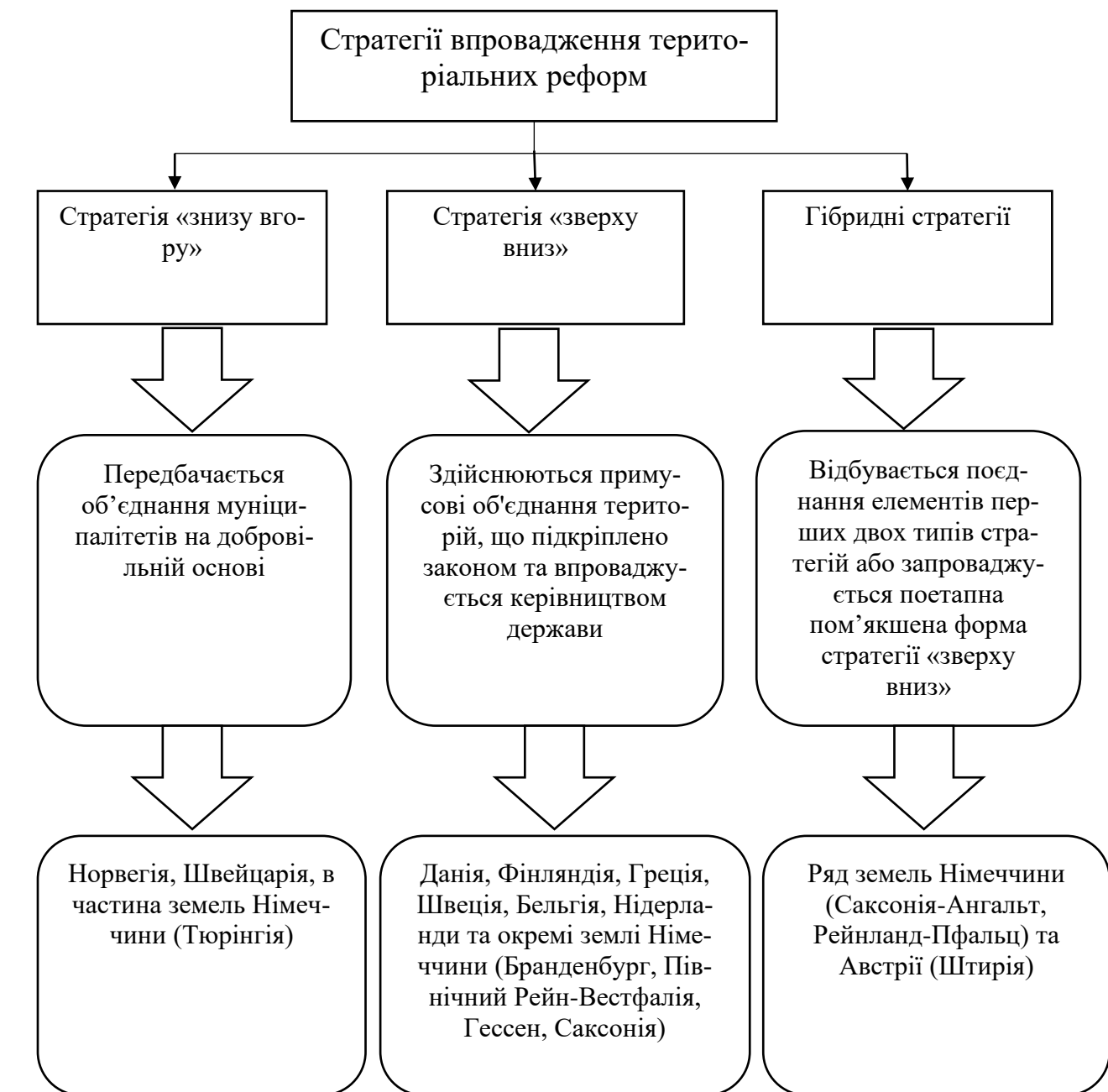
– за елементами інституційного порядку

– за масштабами реформ

Типологія стратегій впровадження територіальних реформ

«Наслідком територіальних реформ стало покращення виконання ряду завдань, зростання якості послуг, що надаються, та збільшення впливу об'єднаних адміністративних одиниць на формування рішень вищим адміністративним рівнем».

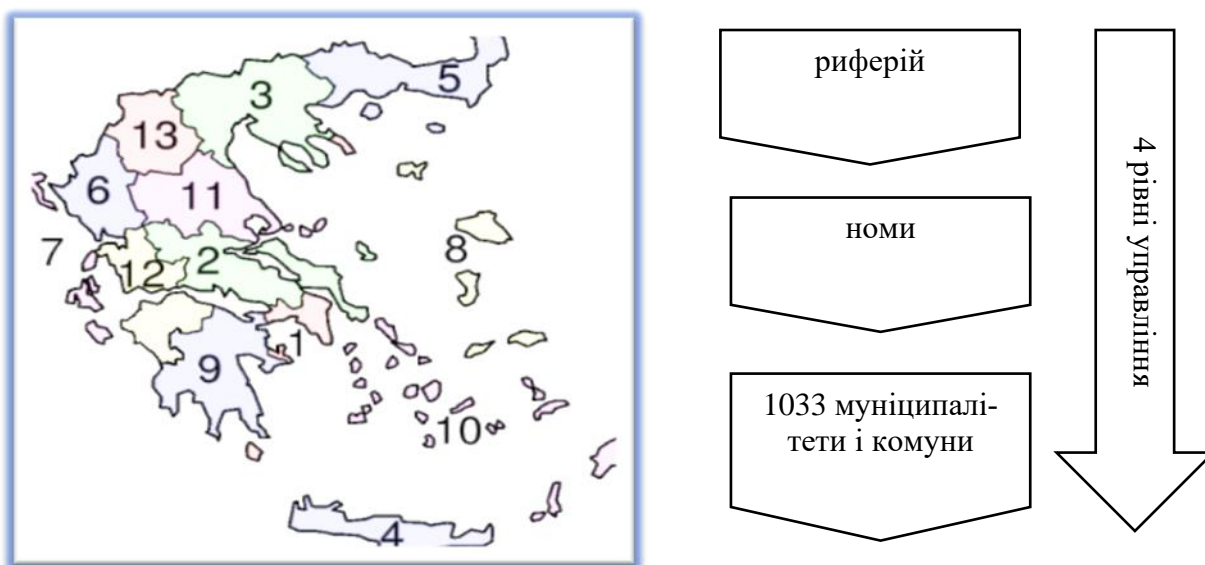
Р. Штайнер, С. Кайзер, Ейторссон (міжнародне порівняльне дослідження територіальних реформ, 2016 р.)

CASE STUDIES: Адміністративні реформи в країнах ЄС (Греція, Німеччина, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина)

Греція

Перші територіальні реформи Греція розпочала запроваджувати в середині 80-х рр. Це було пов'язано з членством в Європейському Союзі та прийняттям нових практик управління в сфері місцевого самоврядування.

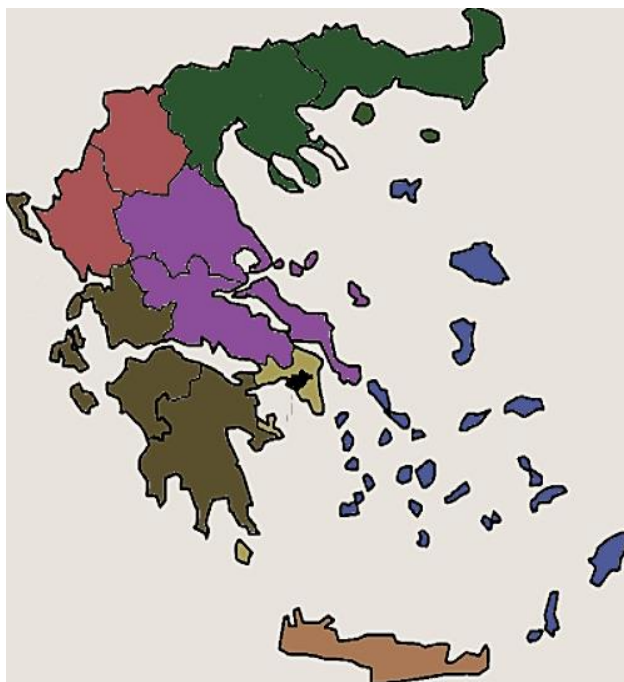
Адміністративний поділ Греції (1996 р.)

Адміністративні реформи в Греції

Сучасний адміністративний поділ Греції

7 децентралізованих адміністрацій 13 пе-

1 до 3 периферії в кожній адміністрації 54

Німеччина

Адміністративно-територіальні реформи Німеччини в окремих землях реалізовувалися по-різному: Західна Німеччина проводила реформи з укрупнення земель в 1960-70-х рр. (які спочатку мали добровільний, а згодом і примусовий характер), Східна Німеччина розпочала процеси укрупнення земель вже після возз'єднання країни.

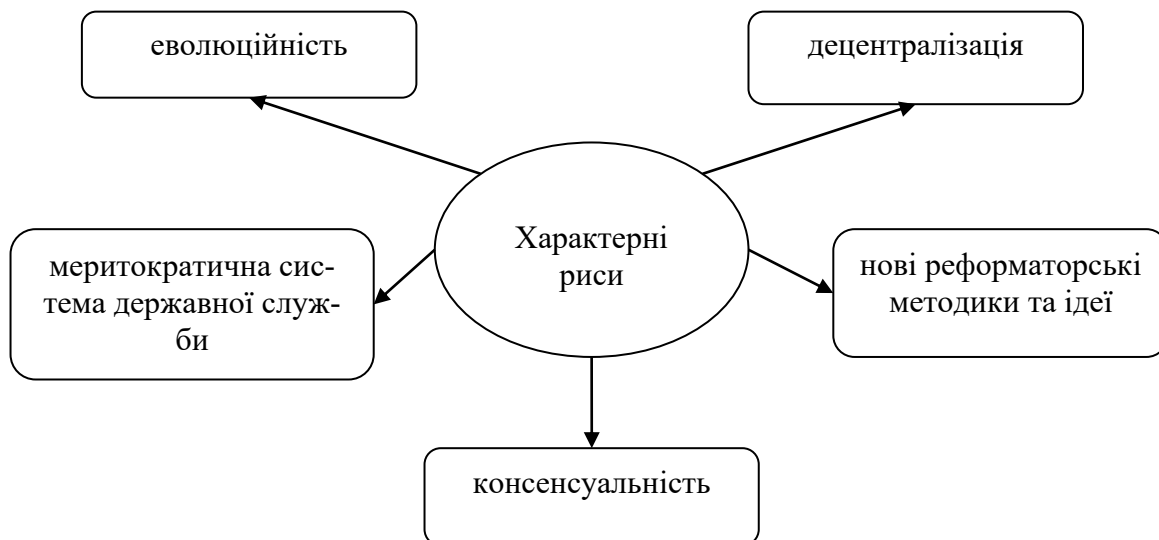
Адміністративний поділ Німеччини

16 земель

3 яких є містами:
Гамбург, Берлін, Бремен

Німецька модель адміністративних реформ

Польща

Адміністративний поділ Польщі

16 воєводств

65 міських гмін

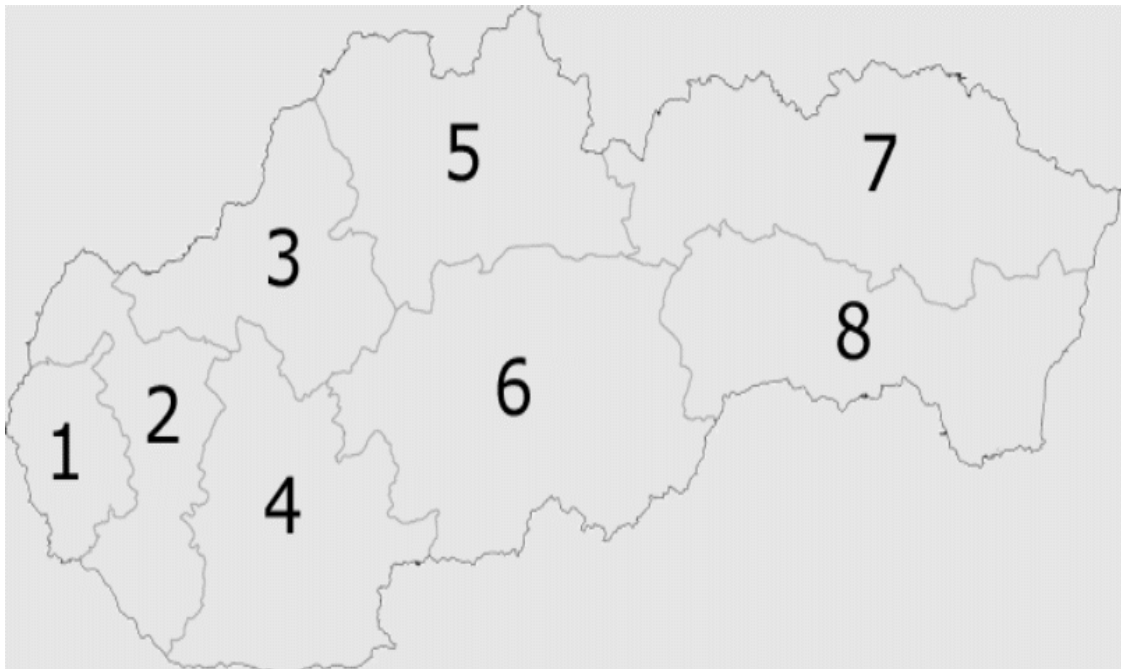
308 повітів

Територіально-адміністративні реформи, які були запроваджені у Польщі, сформували два рівні самоврядування та скоротили адміністративну присутність центрального врядування на субнаціональному рівні

Словаччина

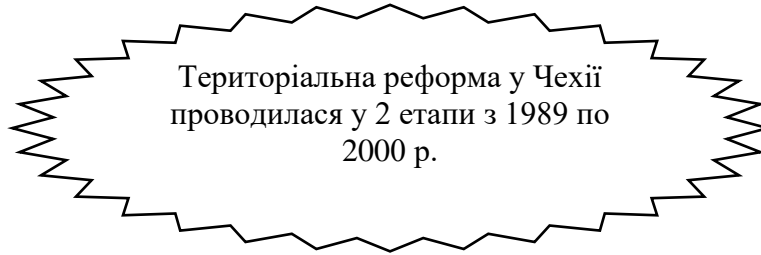
Адміністративно-територіальний поділ Республіки Словаччина

Краї:

1-Братиславський, 2-Трнавський, 3-Тренчинський, 4-Нітранський, 5-Жилінський, 6-Банськобистрицький, 7-Пряшівський, 8-Кошицький

Чехія

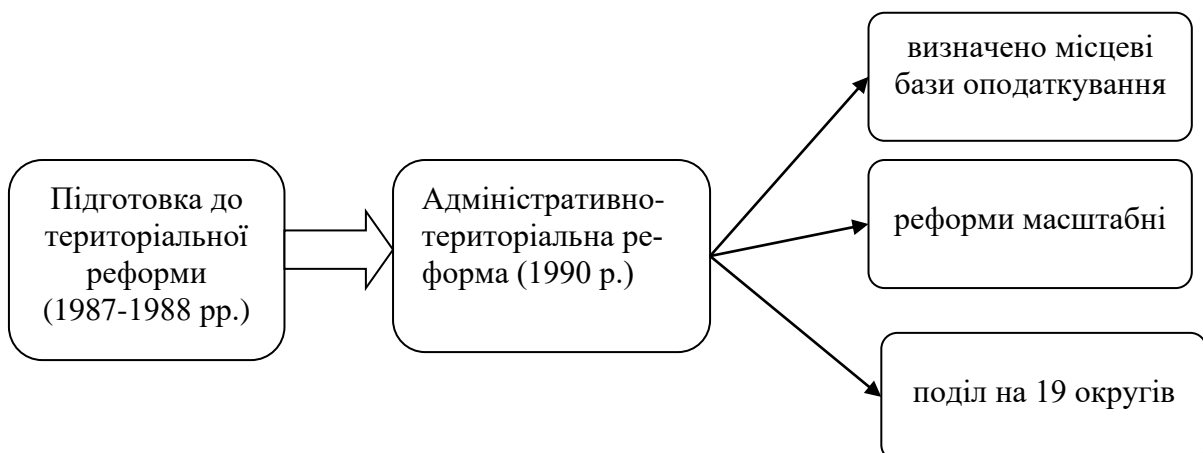

1990 р.	Відмова від трирівневої системи територіального управління та перехід до дворівневої
1997р.	Впровадження в дію Закону про дворівневу структуру територіального управління
2000 р.	Сформовано 14 країв, що виконують роль вищих адміністративно-територіальних одиниць місцевого самоврядування

Адміністративно-територіальний поділ Чехії

Угорщина

Адміністративно-територіальний поділ Угорщини

Література

- European spatial development perspective.* URL: <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/european-spatial-development-perspective-esdp>
- Hansen, S. W. (2015). *The Democratic Costs of Size: How Increasing Size Affects Citizen Satisfaction with Local Government.* *Political Studies*, 63: 373–389
- Haydanka, Y. (2020). *Urgent Decentralization Problems in the Czech Republic at a Regional Level: Political, Administrative and Sociological Dimensions.* *Viešoji politika ir administravimas*, 19(2), 253-265.
- Kociuba, D. (2021). *New trends in the changes of administrative boundaries in Poland.* *European Spatial Research and Policy*, 28(1), 247-264.
- Lishchynskyy I., Sokolowicz M. (2018). *Are Poland and Ukraine Gravity Centres for Each Other? Study on the Labour Migration Patterns.* *Comparative Economic Research*, Vol. 21, No 1, 45–65. DOI: 10.2478/cer-2018-0003
- Lishchynskyy, I., Lyzun, M., Kuryliak, V., & Yevhen, S. (2020). *The dynamics of European periphery.* *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(4), 527–536. <https://doi.org/10.15544/mts.2019.43>
- Lyzun, M., Lishchynskyy, I., Kuryliak, V., Savelyev, Y., & Kurylyak, Y. (2019, June). *Modeling evaluation of dollarization economic efficiency.* In 2019 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT) (pp. 1-4). IEEE.
- Murzina, T., & Pakhomova, T. (2018). *The reform of the local self-government of the Czech Republic and Slovenia. Experience for Ukraine.* Publishing House “Baltija Publishing”.
- Onyshchuk, S. V., Onyshchuk, I. I., Siryk, Z. O., & Turenko, V. E. (2020). *Practice of administrative and territorial reform in the EU and Ukraine: Regulatory and management.* *International Journal of Management*, 11(4).
- Savastieieva, O. N., Butenko, V. V., Zhuravlova, T. O., & Fic, D. (2019). *Analysis of basic conditions for implementation of decentralization reform in Ukraine and Poland. Financial and credit activity problems of theory and practice*, 2(29), 403-411.

- Schaap, L., and Karsten, N. (2017). Assessing the Effects of Municipal Mergers. A Review of Dutch studies. Paper to PSA Conference, Brighton.*
- Steiner, R., Kaiser, C. and Eythórsson, G. T. (2016). A Comparative Analysis of Amalgamation Reforms in Selected European Countries. In Local Public Sector Reforms in Times of Crisis, edited by S. Kuhlmann and G. Bouckaert, London: Palgrave, 23–43*
- Лизун, М. В. (2016). Розвиток процесів регіональної економічної інтеграції: валютний аспект. Галицький економічний вісник, 1 (50), 155–163*
- Ліщинський І. О. (2019). Політика територіальної когезії в контексті регіональної безпеки ЄС. Журнал європейської економіки, № 4 (18), 387-403*
- Ліщинський, І. О. (2019). Полюси та осі розвитку в контексті глокалізаційних процесів: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 364*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ І САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНИХ РЕФОРМ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЄС

1. Теоретичні засади самоврядування

Принципи функціонування територіального самоврядування:

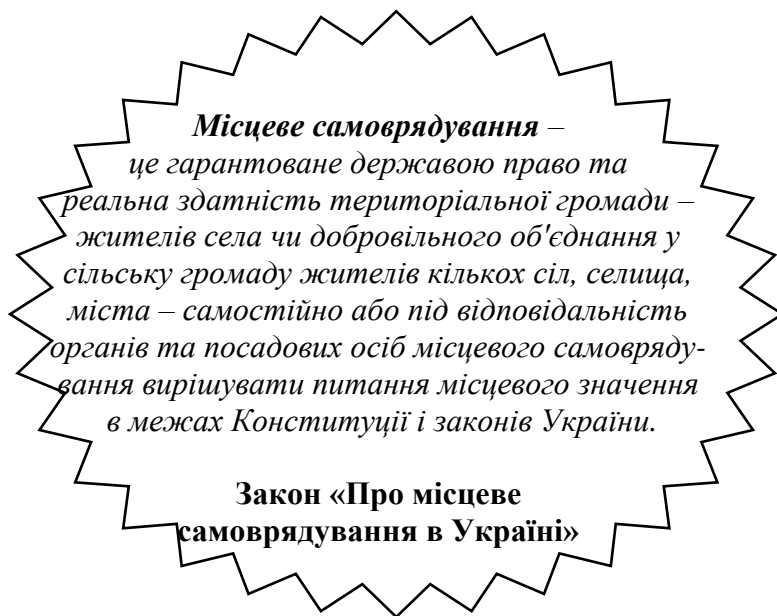
1. Унітарність – усі держави є цілісними утвореннями. Закони, що регулюють відносини на регіональному і місцевому рівнях, мають не суперечити національному законодавству. Суб'єкти самоврядування регулюються центральною адміністрацією. Проте контроль повинен ґрунтуватись на прозорих та стабільних правилах.

2. Субсидіарність – державна влада має забезпечуватись суб'єктами, котрі найближчі до громадян.

Тобто компетенції та фінансові ресурси повинні направлятись насамперед на муніципалітети як фундаментальні територіальні одиниці. Певні завдання можуть делегуватись вищому рівню (тобто уряду) лише тоді, коли перші не можуть бути в достатній мірі реалізованими ресурсами органів самоврядування.

3. Відносна незалежність – на органи самоврядування покладено свої завдання, за які вони несуть власну відповідальність за відсутності контролю інших державних органів. Нагляд за державною адміністрацією обмежується питаннями, що стосуються дотримання нормативних актів.

4. Демократія – органи місцевого самоврядування обираються на демократичних, загальних, прямих, рівних та таємних виборах.

Характерні риси територіального самоврядування:

1. Формується згідно положень національного законодавства та діє в межах, визначених національними нормативними актами.
2. Членами самоврядування є всі жителі місцевих територіальних одиниць, що гарантовано законом.
3. Прийняття рішень здійснюється від імені органів самоврядування, а також та під їхню відповідальність.
4. Демократична структура, гарантована законом.
5. Реалізація завдань державного управління згідно переліку власних повноважень.
6. Наявність власного річного бюджету, що не є складовою державного бюджету чи бюджету інших рівнів місцевої влади.
7. Самоврядування є предметом як державного, так і приватного права (тобто має свою правосуб'єктність).
8. Автономія органів місцевого самоврядування є відносною та обмежується через нагляд державних органів, що, як правило, стосується дотримання нормативних актів.
9. Контроль та захист здійснюється незалежними судами.

2. Диверсифікація місцевого самоврядування в Європі

Децентралізація і деконцентрація влади

Децентралізація влади передбачає можливість локальних і регіональних спільнот обирати органи влади на відповідних рівнях незалежно від національних виборів. Крім того ці органи влади повинні мати можливість затверджувати місцеві закони, володіти нерухомим майном і отримувати доходи незалежно від державної фіскальної системи.

Деконцентрація влади переважно обмежується формуванням територіальних ланок державного центрального управління, котрі цілком залежать від політичних рішень, що прийняті на центральному рівні. Деконцентрація може виявитись дієвою для зростання ефективності реалізації місцевих суспільних завдань, однак вона не забезпечує місцеві громади індивідуальну правову суб'єктність.

Перефразовуючи, децентралізація є також деконцентрацією влади, однак не кожна деконцентрація є децентралізацією влади.

Статус регіонів в країнах Європи

№	Правовий статус регіону	Країни
1.	Регіони із законодавчим правом ідентичним національному забезпеченим конституційними гарантіями; закони не можуть бути скасованими без погодження із регіонами	Австрія, Бельгія, Італія (регіони із окремим статусом), Іспанія, Німеччина, Росія, Словаччина, Фінляндія (Аландські острови), Швейцарія
2.	Регіони із законодавчим правом ідентичним національному не забезпеченим конституційними гарантіями	Велика Британія (Шотландія і Північна Ірландія)
3.	Регіони із законодавчим правом забезпеченим конституційними гарантіями	Італія (регіони із звичайним статусом), Нідерланди, Угорщина, Чехія
4.	Регіони із законодавчим правом не забезпеченим конституційними гарантіями	Велика Британія (Уельс), Польща
5.	Регіони без законодавчих прав (виключно право прийняття рішень); органи влади обираються прямими виборами	Велика Британія (Великий Лондон), Данія, Норвегія, Туреччина, Україна, Фінляндія (регіон Кайнуу), Франція, Хорватія, Швеція
6.	Регіони без законодавчих прав (виключно право прийняття рішень); органи влади обираються опосередковано	Албанія, Латвія, Румунія, Фінляндія (крім Аландських островів і регіону Кайнуу)

Самоврядування в рамках пан'європейського законодавства

Політична, адміністративна та фінансова незалежність місцевих органів влади в Європі гарантована Європейською хартією місцевого самоврядування. Конвенція прийнята 15 жовтня 1985 р. під егідою Конгресу Ради Європи та передбачає визнання принципу місцевого самоврядування у національному законодавстві (бажано у конституції). Згідно Хартії місцеві органи влади мають обиратися на загальних виборах із збереженням принципу субсидіарності та повинні мати можливість управління лівовою часткою державних справ під свою відповідальність та в інтересах місцевого населення. Документ передбачає, що функції публічного управління повинні переважно реалізовуватись органами влади, найближчими до громади, у якій вони надаються; а імплементація завдань вищого рівня розглядається лише у тому разі, коли координація чи виконання обов'язків неможлива або менш ефективна на нижчому рівні. Європейська Хартія місцевого самоврядування була підписана та ратифікована Україною в 1996/1997 рр.

CASE STUDY: «Прихована та недооцінена шокова терапія» – становлення самоврядування в Польщі

27 травня 1990 року у Польщі розпочалось відновлення системи місцевого самоврядування після 40 років централізованого управління територіями. Вважається, що впровадження таких елементів самоврядування як правосуб'єктність, окремий бюджет, розподіл комунальних та державних активів, залучення громадян до процесу стали аналогами «шокової терапії» в економіці, що проявлялась через свобода економічної діяльності, запровадження багатопартійної системи, вільний обмін валют та вільний рух капіталу та робочої сили.

Децентралізація державного управління була остаточно оформлена у 1999 р. і передбачала реституцію трирівневої системи адміністративного управління:

- локальні комуни (гміни);
- округи (повяти);
- провінції (воєводства).

У результаті реформ на регіональному рівні було запроваджено один із ключових принципів демократичної держави – дуалізм системи публічного управління. При цьому адміністрування здійснюється як органами державного управління (воєвода та неконсолідована адміністрація), так і незалежними органами самоврядування регіону, які від свого імені та під свою відповідальність управляють всіма суспільними справами на відповідному рівні місцевого самоврядування.

Структура органів державної влади у Польщі

Державне управління	
Урядове управління	Адміністрація самоврядування
<p>ЦЕНТРАЛЬНЕ (центральний уряд та офіси)</p> <p>РЕГІОНАЛЬНЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • неконсолідоване • консолідоване (звітування перед воєводою) <p><i>Компетенції:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - нагляд за самоврядуванням - нагляд за неконсолідованими органами центрального управління (наприклад, філіями міністерств, державними університетами) - нагляд за неконсолідованими органами центрального управління (наприклад, поліцією, армією, лісовим господарством) 	<p>–</p> <p>16 РЕГІОНІВ (województwa)</p> <p><i>Компетенції:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - економічний розвиток - вища освіта - середовище - працевлаштування - соціальна політика - обласне управління дорогами <p>379 РАЙОНІВ (powiaty), в т. ч. 65 муніципалітетів зі спеціальним статусом</p> <p><i>Компетенції:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - будівництво та обслуговування доріг - вища освіта - цивільний захист - середовище - працевлаштування - здоров'я <p>2479 муніципалітетів (gminy)</p> <p><i>Компетенції:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - громадський транспорт - суспільні послуги - житло - середовище - культури - дошкільна та початкова освіта

Переваги і недоліки самоврядування в Республіці Польща

Переваги		Недоліки	
імплементация принципу субсидіарності	++	надмірна політизація локальних і регіональних відносин	--
скорочення монополії політичної влади	+++	зростання стимулів до корупції	-
посилення участі громадян у політичному житті	+	відсутність традицій співпраці між територіальними одиницями (т. зв. когезії)	---
зростання ефективності державних послуг	++	низький рівень координації державних служб, особливо в мегаполісах	--
зростання економічної привабливості територіальних одиниць	++	зловживання політикою “one-size-fits-all” (однаковий підхід до усіх регіонів)	---

Література

- CDLR, *Rapport sur les pratiques européennes et les développements récents en matière d'autonomie régionale, Conseil de l'Europe, Démocratie locale et régionale, Strasbourg 2007*
- Dolnicki, B., *Samorząd terytorialny, Wolters Kluwer Business, Warsaw 2012*
- Innovative Strategies of Territorial Development of V4: Experience for Ukraine / Y. Savelyev, I. Lishchynskyy, M. Lyzun, K. Borsekova, M. Sokołowicz, K. Vitališova, Y. Kurylyak. – Ternopil: Terno-graf, 2016. – 216 p.*
- Kalisiak-Mędelska, M., *Self-government in Poland and Russian Federation – Introductory Remarks; [in:] Sokołowicz, M. E., (ed.), Functioning of the Local Production Systems in Central and Eastern European Countries and Siberia Case Studies and Comparative Studies, University of Łódź Press, Łódź 2015, p. 119-138*
- Local and regional government in Europe. Structures and competences, The Council of European Municipalities and Regions, Paris-Brussels 2011*
- Pietrzyk, I., *Zróżnicowanie statusu regionów w UE a projekt Europejskiej Karty Demokracji Regionalnej, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu Nr 46, 2009, pp. 449-458*
- Sokołowicz, M. E., *Rozwój terytorialny w świetle dorobku ekonomii instytucjonalnej. Przestrzeń – bliskość – instytucje, University of Łódź Press, Łódź 2015, in progress*
- Tiebout, C., *A Pure Theory of Local Expenditures, “The Journal of Political Economy”, 64(5), 1956, pp. 416-424*

МІСЦЕВИЙ ПІДХІД У РЕГІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄС

1. Роль території і міста у сучасній економіці

Градація понять «земля», «місцевість» та «територія»

Земля як фактор виробництва трактується в термінах дефіцитного ресурсу, за який конкурують різноманітні економічні суб'єкти. Ця конкуренція визначає попит, пропозицію та ціни на землю та природні ресурси, тоді як конкретна політична та економічна система визначає «правила гри» та структурує права власності.

Місцевість пов'язана зі структурою влади, здатністю підтримувати порядок і встановленням певної адміністративної системи для підтримки суверенітету над нею.

Територія – це одночасно поєднання двох вищевказаних понять і дещо більше – специфічне ставлення людей до землі та місцевості. Таким чином, територія, на відміну від таких понять, як земля, рельєф, простір, місце, розглядається в контексті специфіки відносин, що на ній відбуваються (специфіка як ознака території). Отже, сутність території виражається в суспільних відносинах – між людьми та територією, яку вони заселяють. Це також відноситься до таких питань, як ідентичність, прихильність або «вбудованість» до певного місця тощо.

Територія – ключові особливості

1. **Історично** (еволюційно) **сформована** із конкретною соціально-економічною, інституційною системою;
2. Пов'язані усвідомленою чи неусвідомленою **спільністю цілей і потреб**;
3. **«Сформована» унікальною спільнотою**, яка має свою історію та культуру, матеріальні та нематеріальні ресурси, включаючи знання та компетенції, а також територіально вбудовані інститути та набори відносин
4. Це не окрема адміністративна одиниця, а **функціональна територія**, межі якої існують однак є розмитими.

Причини концентрації економічної діяльності(агломерації)

ЕФЕКТИ АГЛОМЕРАЦІЇ

Взаємодія географічної та організованої близькості при локальному розвитку

	Географічна близькість	Організована близькість
Географічна близькість	1. Агломерація без взаємодії: «у мене багато сусідів, але я їх не знаю» (відсутня пряма координація) – наприклад, агломерація завдяки інфраструктурі	2. Локальні інноваційні/виробничі системи, кластери та ін.: географічна близькість активується організаційною
Організована близькість	3. Непостійна спільна локалізація: дистанційна координація із періодичними прямими контактами (торгові представники, дослідники тощо)	4. Надлокальні організації: координація між людьми, що знаходяться в різних місцях підтримується організаційними правилами та інформаційно-комунікаційними технологіями

Роль міст і регіонів у сучасній економіці

<p>1. Незважаючи на зниження витрат (на одиницю) транспортування вантажів і людей, близькість і концентрація все ще мають значення.</p> <p>2. Ендогенний розвиток міст і регіонів залежить від наявності специфічних екстернальних близькості, різноманітності та доступності – сьогодні це домінуючі джерела агломераційної економіки.</p> <p>3. Відносини між людьми та підприємствами є найважливішими серед агломераційних ефектів.</p> <p>4. Людський капітал і соціальний капітал є відмінним (специфічним) у різних місцях (цінність різноманітності).</p> <p>5. Економічний розвиток є результатом різноманітності конфігурацій між географічною та організованою близькістю.</p>
--

Типології агломерацій відповідно до особливостей глобально-локальної взаємодії

		Локальні взаємозв'язки всередині виробничої системи		
		обмежені	широкі	
			неієрархізовані	ієрархізовані
Глобальні взаємозв'язки (входження у глобальні ланцюги цінності)	обмежені	«Атомізовані» виробники	Локалізовані виробничі системи:	
			<ul style="list-style-type: none"> промислові райони; інноваційні середовища; технополіси 	<ul style="list-style-type: none"> технологічні округи
	широкі	Технологічні парки; системи малих і середніх підприємств	Кластери	«Променеві» округи
ієрархізовані	Системи-сателіти («супутники»)	Міста-території, Підприємства-території		

2. Політика розвитку територій в ЄС

Традиційний та сучасний підходи до регіональної політики

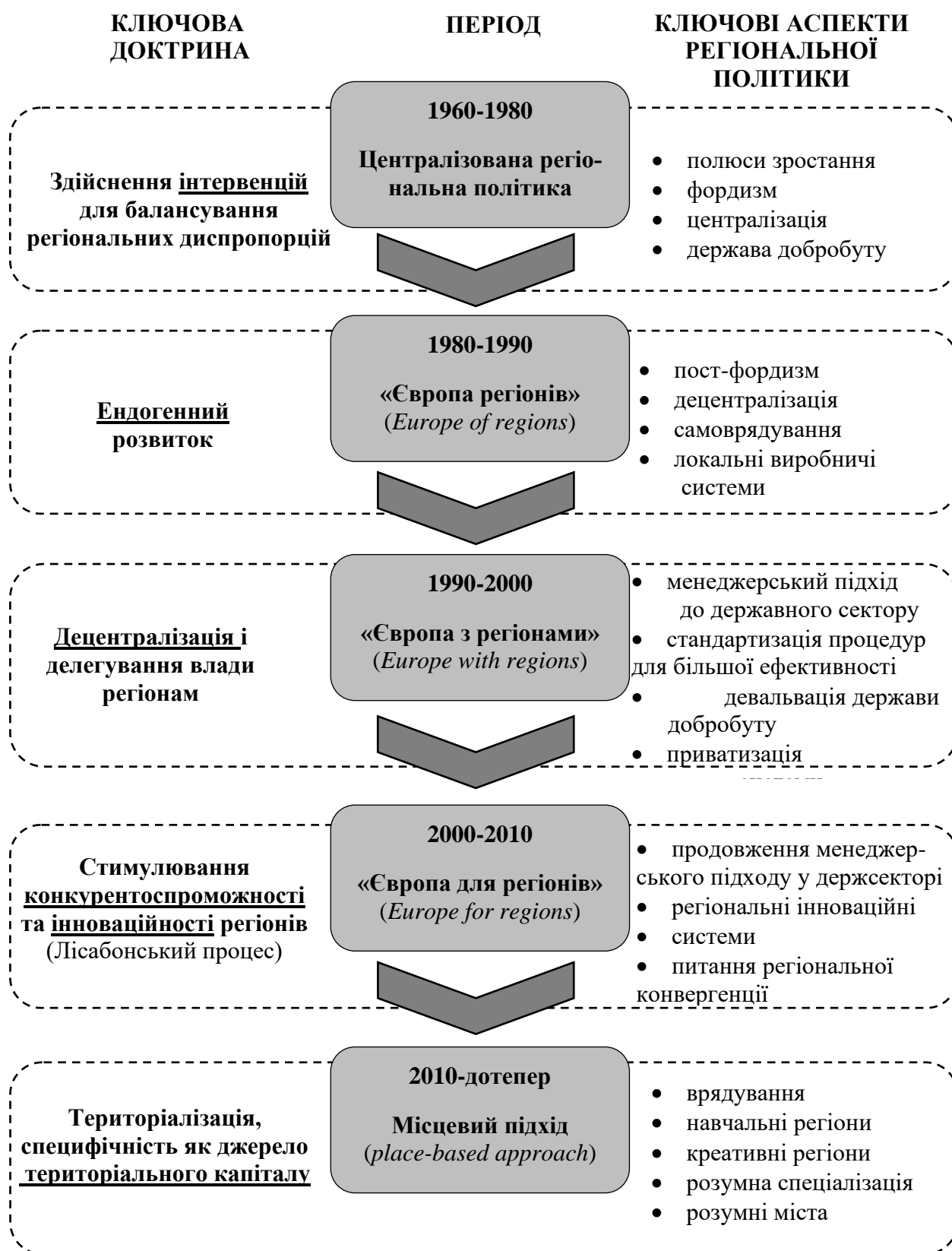
	Традиційна регіональна політика	Сучасна регіональна політика (місцевий підхід)
Ціль	Компенсація тимчасових локаційних недоліків відстаючим регіонам	Акцент на незадіяному потенціалі усіх регіонів для стимуляції розвитку усіх регіонів
Об'єкт інтервенцій	Адміністративні одиниці	Функціональні економічні зони
Стратегія	Секторальний підхід	Інтегровані проекти розвитку
Інструменти	Субсидії та державна допомога	Суміш <i>hard</i> -капіталу (інфраструктура) та <i>soft</i> -капіталу (ділова підтримка, доступність кредитів, системи нетворкінгу)
Суб'єкти	Центральний уряд	Багаторівневість урядування включаючи різні сектори та рівні місцевого, регіонального та національного врядування у співпраці із приватними та громадськими структурами

Критерії європейського місцевого підходу:

1. Використання принципу ендогенності і специфічності при формуванні стратегій регіонального розвитку.
2. Позичування регіонального різноманіття як ключової переваги.
3. Акцент на зв'язках і нетворкінгу із виокремленням важливості взаємодії суб'єктів та території.
4. Диференціювання політики розвитку територій – адаптація її до специфічних локальних умов і делегування влади органам самоврядування.

Територіальний капітал сприймається як одне з найважливіших джерел соціально-економічного розвитку. І оскільки територія розглядається як спільність цілей і спільність ідентичностей, це веде до просування ідеї управління, залучення державних, приватних і громадянських акторів. Це також призводить до пошуку територіально-специфічних ресурсів, більш відносного підходу до регіональних кордонів, а також розгляду ідеї розумної спеціалізації або творчих міст і регіонів.

Еволюція територіальної політики Європейського Союзу на шляху до місцевого підходу

3. Політика згуртування (когезії) в ЄС

Регіональна політика Європейського Союзу (також відома як політика згуртованості) має заявлену мету покращення економічного добробуту і співпраці регіонів ЄС та уникнення регіональних диспропорцій.

Принципи територіальної когезії:

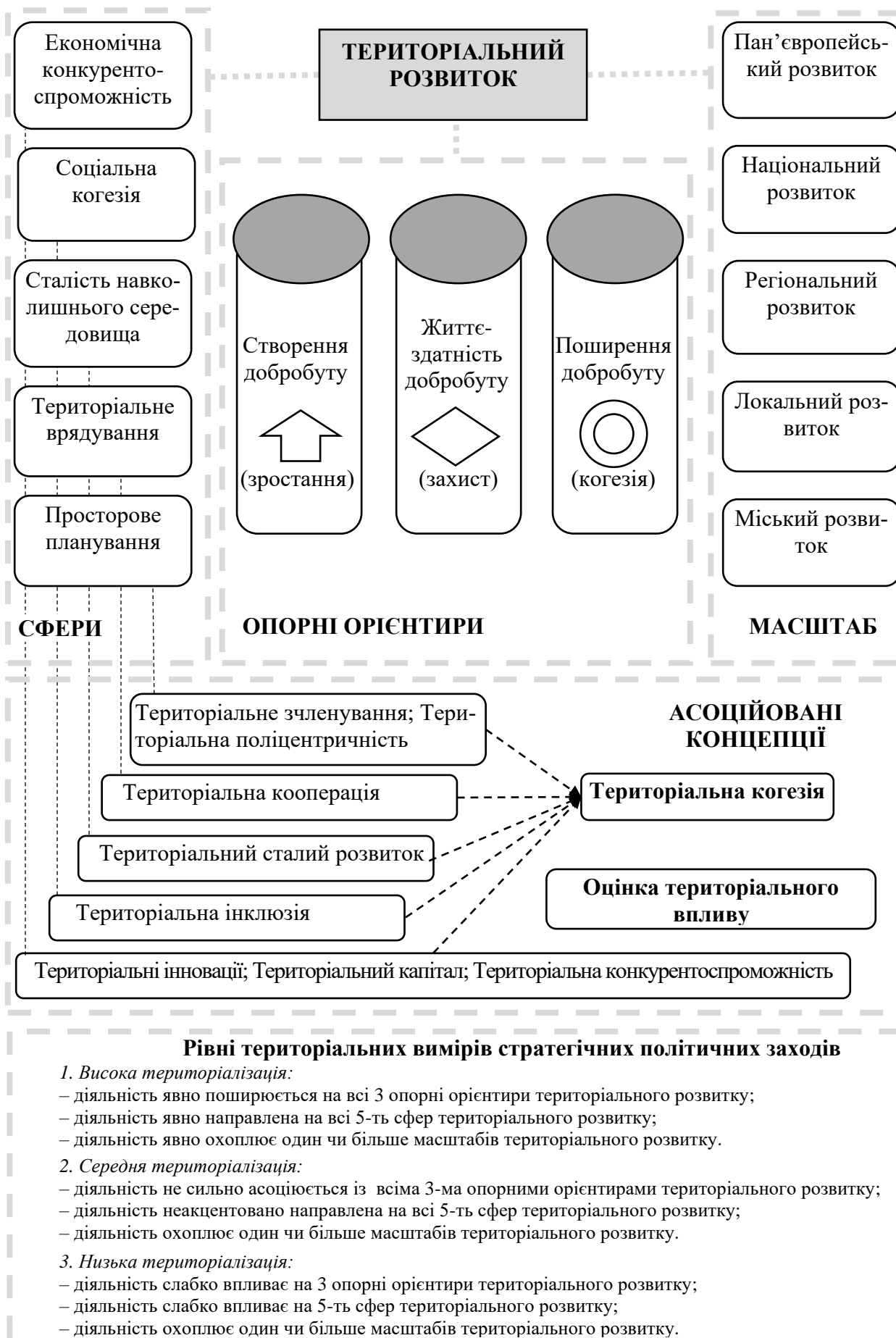
- скорочення соціально-економічних дисбалансів;
- промоція сталості навколишнього середовища;
- стимулювання процесів територіальної кооперації / врядування;
- становлення більш поліцентричної міської системи».

Модель «зірки» територіальної когезії Е. Медейроса

Приблизно 32,5 % бюджету ЄС на 2014-2020 рр. (еквівалент приблизно 351,8 млрд євро за сім років у цінах 2014 р.) виділялося на фінансові інструменти, які підтримують політику згуртованості. Політика реалізовується у партнерстві між Європейською комісією, державами-членами та зацікавленими сторонами на місцевому та регіональному рівнях.

Модель взаємодії вимірів стратегії територіального розвитку

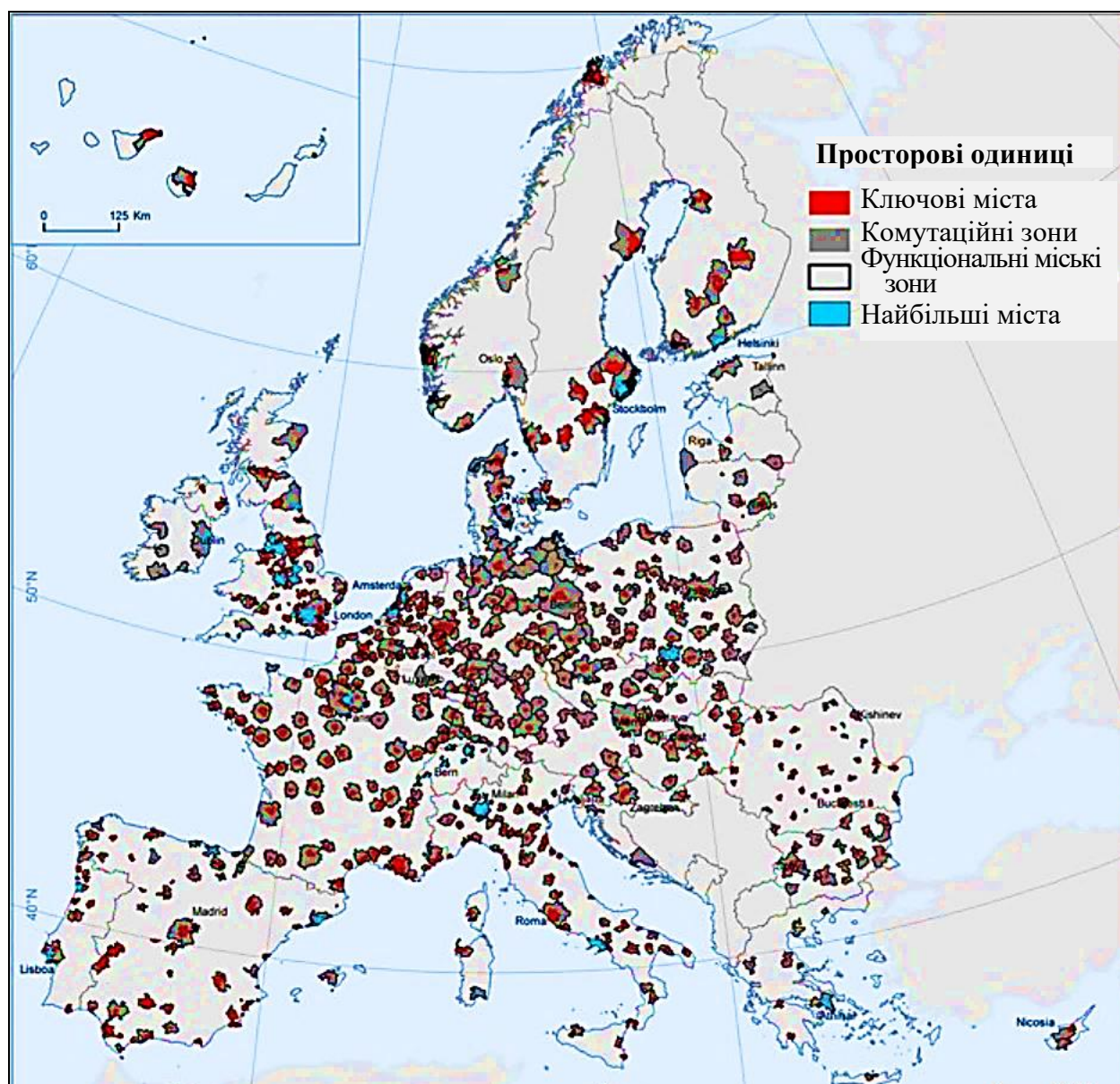

Роль міст в стратегіях територіальної когезії

Компонент	Основна ціль	Важливість для територіальної когезії
1. Поліцентричний і збалансований міський розвиток	Сприяння більш збалансованому поширенню населення на території	– Зростання здатності використовувати територіальний потенціал регіонів; – Зменшення негативного впливу надмірної концентрації населення (забруднення, злочинність, надмірний трафік, стрес тощо).
2. Функціональні міські зони	Сприяння територіальній компліментарності	– Зростання територіальної ефективності
3. Інтегрований міський розвиток	Сприяння територіальній ефективності і сталості розвитку	– Підвищення сталості навколишнього середовища – Зростання територіальної ефективності; – Покращення процесів територіального врядування;
4. Соціально згуртований міський розвиток	Сприяння соціально-економічній когезії	– Зменшення рівня бідності; – Скорочення соціальних дисбалансів
5. Міське сполучення	Сприяння територіальній доступності	– Зростання міської мобільності; – Підвищення сталості навколишнього середовища
6. Міська морфологія – компактне місто проти міського розширення	Сприяння міській компактності чи міському розширенню	– Зростання територіальної ефективності; – Зростання територіального сполучення; – Зростання територіальної сталості
7. Міська життєстійкість	Сприяння міській здатності до подолання труднощів	– Зростання територіальної життєздатності; – Зростання територіальної сталості
8. Міське планування	Сприяння прогнозованості майбутніх сценаріїв	– Зростання територіальної модернізації; – Зростання територіальної організації

Роль міст у промоції процесів територіального згуртування є досить значною та різномановною на високоурбанізованих територіях ЄС. Великі міста є класичними хабами інновацій, а також осередками глобальних викликів. Так, міста володіють потенціалом щодо інтенсифікації використання відновлювальної і чистої енергетики, стимулювання енергозаощадження та скорочення викидів CO², так як урбанізовані території дозволяють застосовувати більш енергоефективні типи житла та транспорту.

Функціональні міські зони в ЄС

Кейси імплементації Інтегрованих стратегій сталого розвитку міст у державах В4

Населений пункт	Держава	Тип населеного пункту	Населення	Метод імплементації
Прага	Чехія	Столиця	1400000	ІТІ
Брно	Чехія	Місто	380000	ІТІ
Усті-над-Лабем	Чехія	Місто	52000	ІТІ
Печ	Угорщина	Місто	145000	PrAxis
Дебрецен	Угорщина	Місто	145000	PrAxis
Татабанья	Угорщина	Місто	68000	PrAxis
Катовіце	Польща	Місто	2760000	ІТІ
Валбжих	Польща	Місто	415800	ІТІ
Люблін	Польща	Місто	547800	ІТІ
Нітра	Словаччина	Місто	92900	ІТІ

Засади Міського порядку денного ЄС

Опорні принципи	Завдання
Краще регулювання	– більш ефективно і когерентне втілення існуючих політичних програм, законодавства та інструментарію ЄС; – не ініціювання нових регулятивних заходів, а радше здійснення неформального впливу на майбутню та поточну регулятивну практику
Краще фінансування	– ідентифікація, підтримка, інтеграція, та вдосконалення традиційних, інноваційних та зрозумілих для кінцевого користувача джерел фінансування міських зон; – не створення нових чи збільшення бюджету існуючих фондів ЄС, а використання досвіду з більш ефективного використання фінансових можливостей
Кращі знання	– розвиток бази знань щодо розвитку міських зон та обмін найкращими практичними рекомендаціями та знаннями

Пріоритети Міського порядку денного ЄС та їх вплив на досягнення розумного, зеленого та інклюзивного зростання

Пріоритети Міського порядку денного ЄС	Тип зростання		
	розумне	зелене	інклюзивне
Інноваційні та відповідальні державні трати	X		
Циркулярна економіка	X	X	
Міська мобільність	X	X	X
Робочі місця та розвиток вмінь у локальній економіці	X		X
Цифровий перехід	X		X
Якість атмосфери		X	
Енергетичний перехід		X	
Стале використання земельних ресурсів та природоохоронні рішення		X	
Кліматична адаптація		X	
Доступне житло			X
Інклюзія мігрантів і біженців			X
Міська бідність			X

Література

- Andre Torre & Alain Rallet (2005) *Proximity and Localization*, *Regional Studies*, 39:1, 47-59, DOI: 10.1080/0034340052000320842
- European Commission. *State of European cities report: cities leading the way to a better future*. 2016. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2016/10/20-10-2016-state-of-european-cities-report-cities-leading-the-way-to-a-better-future.
- Günther S., Maes J., Raynal J., [et al.]. *Enhancing resilience of urban ecosystems through green infrastructure (ENROUTE): final report*. 2019. — ISBN 978-92-79-98984-1.
- Innovative Strategies of Territorial Development of V4: Experience for Ukraine* / Y. Savelyev, I. Lishchynskyy, M. Lyzun, K. Borsekova, M. Sokołowicz, K. Vitališova, Y. Kurylyak. — Ternopil: Terno-graf, 2016. — 216 p.
- McCann BT, Folta TB. *Location Matters: Where We Have Been and Where We Might Go in Agglomeration Research*. *Journal of Management*. 2008;34(3):532-565. doi:10.1177/0149206308316057
- Medeiros E. *Territorial cohesion: the urban dimension*. Springer, 2019.
- Nabielek K., Hamers F., Evers D. V. H. *Cities in Europe: facts and figures on cities and urban areas*. — PBL, 2016.
- Zwet A. van der, J. Bachtler, M. Ferry, [et al.] *Integrated territorial and urban strategies-how are ESIF adding value in 2014-2020? – 2017* URL: https://myresearchspace.uws.ac.uk/ws/files/11036592/Integrated_sustainable_urban_development_strategies_in_the_European_Union_SUBMISSION_250718.pdf
- Ліщинський І.О. *Полюси та осі розвитку в контексті глокалізаційних процесів: монографія* / І.О. Ліщинський. — Тернопіль: THEУ, 2019. — 364 с.

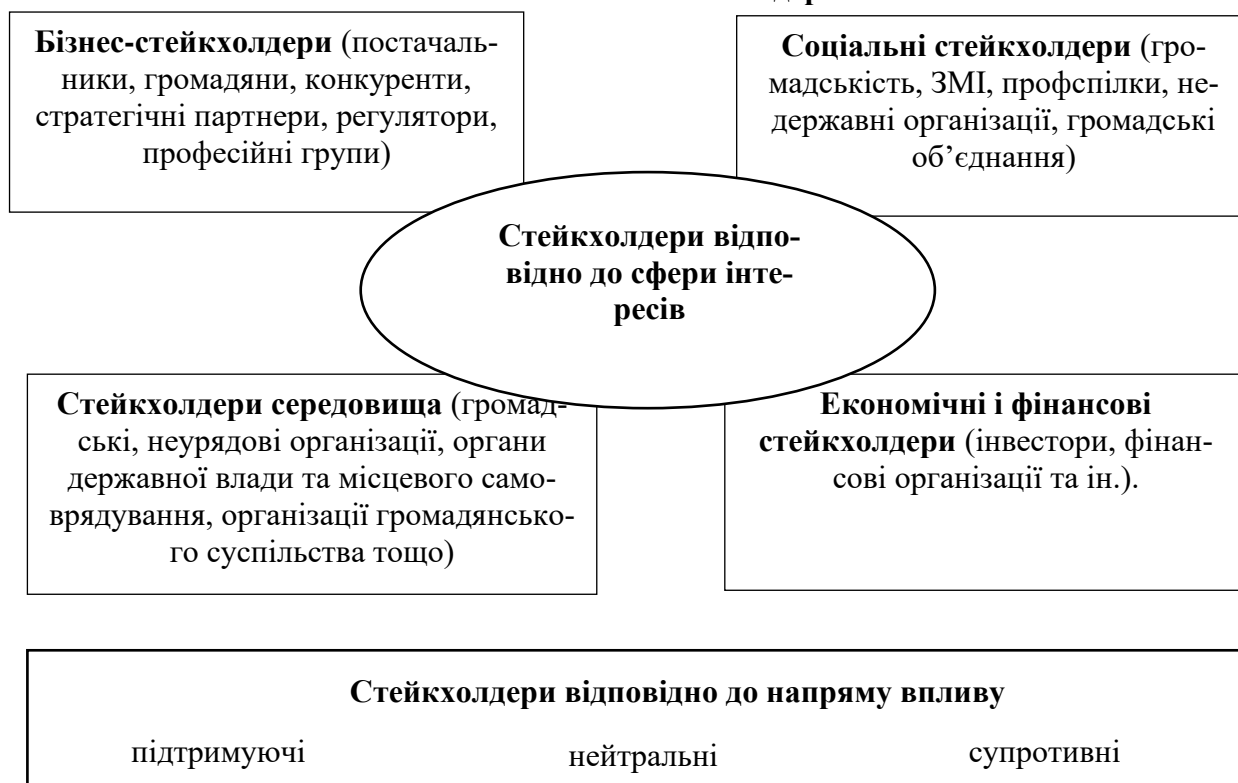
УЧАСНИКИ, МЕРЕЖІ ТА АЛЬЯНСИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

1. Стейкхолдери розвитку територій

Партнерство та співпраця із стейкхолдерами (зацікавленими сторонами) в територіальному розвитку є основними термінами, пов'язаними з одним із останніх підходів в управлінні державним сектором – публічним управлінням. Публічне управління розвинулося як наступний етап «Нового публічного менеджменту», а також як альтернативний підхід до управління, який більше враховує специфіку організацій державного сектору. Цей новий підхід до управління в державному секторі втілено в стратегічних документах Європейського Союзу на період 2014–2020 рр. (5-й звіт про економічну, соціальну та територіальну згуртованість 2020, Територіальний порядок денний Європейського Союзу 2020) і підтримуються на всіх рівнях ЄС, зокрема Конгресом місцевих і регіональних влад і Комітетом регіонів.

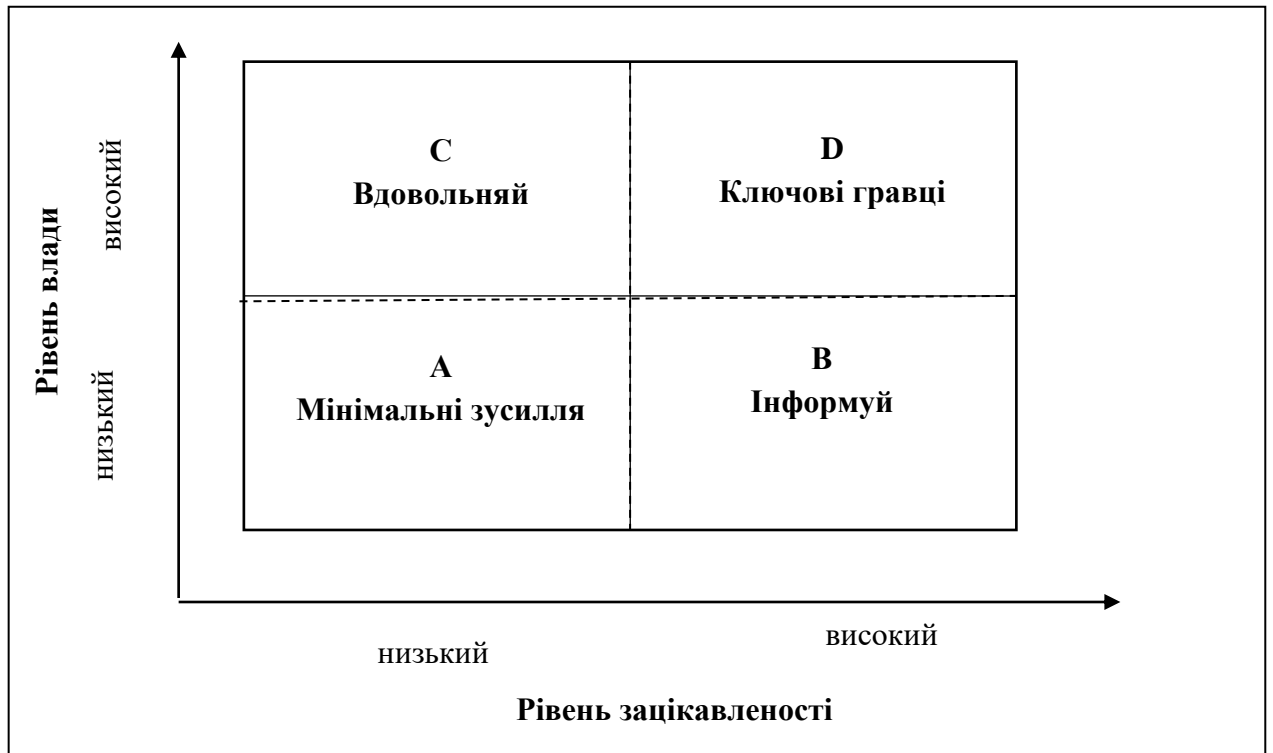
Публічне управління на практиці передбачає застосування інструментів громадських дій, які будуть ефективнішими за меншого прямого контролю та залучення, як-от: організація публічних обговорень важливих питань суспільного життя; встановлення пріоритетів; взаємне навчання, заохочення та підтримка; впровадження загальних регулятивних рамок і використання інтерактивних мереж і багаторівневого управління. До основних принципів управління належать відповідальність, прозорість, управління, що ґрунтується на взаємодії зацікавлених сторін, спільному створенні державної політики, перехресному зв'язку більш інноваційних підходів до управління. Завдяки управлінню відносини між зацікавленими сторонами та державним урядом більше не розглядаються як пасивна трансакція.

Типологія стейкхолдерів

2. Аналіз стейкхолдерів

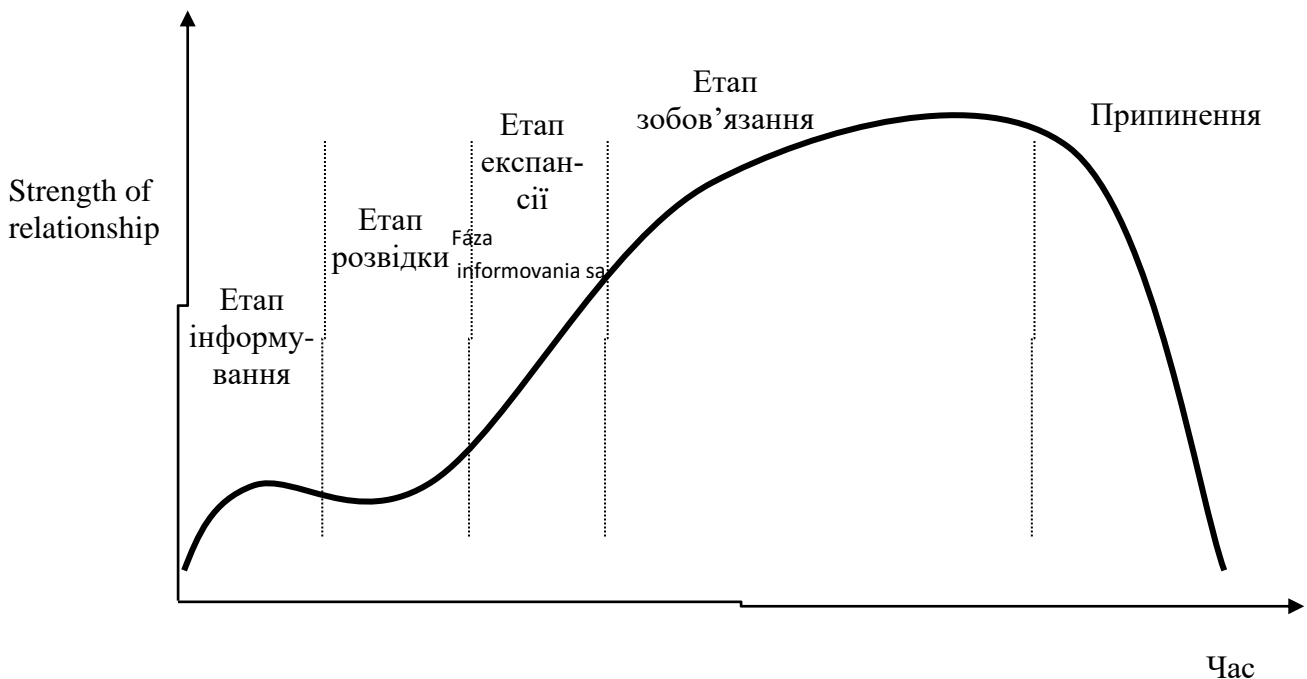
Матриця стейкхолдерів

Головні запитання при аналізі

1. Хто впливає на розвиток території?
2. На які групи впливає територія?
3. Чого зацікавлені сторони очікують від території?
4. Чого очікують від організації/влади різні групи зацікавлених сторін?
5. Які стейкхолдери є ключовими для території?

Життєвий цикл відносин

3. Мережі, кластери та альянси

Мережі визначаються як ланцюги взаємозв'язків між людьми, який передає, отримує, спрямовує та розподіляє інформацію та знання в своїх межах. Структура мережі не є постійною і постійно змінюється, перебудовується, розпадається у відповідь на зміну умов і потреб людей і спільноти.

Форми мереж

Кластер як мережа

Окремим типом мережевих взаємопов'язаних компаній та установ у певній галузі з географічною концентрацією є **кластер**, що є агломерацію конкуруючих і співпрацюючих компаній у регіоні, об'єднаних горизонтальними та вертикальними відносинами, що включають міцні загальні зв'язки між покупцями та постачальниками та спираються на спільне формування спеціалізованих економічних установ. Загалом можна виділити 2 типи кластерів: кластер створений (1) компаніями, які мають спільні канали дистрибуції та клієнтів, або (2) виробниками додаткових продуктів і компаніями в галузях, пов'язаних за навичками, технологіями чи ресурсами.

Типи альянсів

- **експертні альянси** – фірми діляться досвідом і можливостями (наприклад, біофармацевтична промисловість);
- **нові бізнес-альянси** – неконкуруючі фірми прагнуть використати новий бізнес або ринок;
- **кооперативні альянси** – торгово-промислові асоціації, лобістські групи;
- **аналогі злиття та поглинання** – альянс стає де-юре заміником злиття, якому перешкоджають юридичні чи комерційні фактори.

CASE STUDY: Інструменти комунікацій місцевих муніципалітетів Словаччини

в %	Громадяни	Муніципалітети	Церква	Підприємці	Суб'єкти, створені органами місцевого самоврядування	Фінансові інститути	Неприбуткові організації	Організаційні об'єднання, підрозділи	Офіси державної адміністрації	Центри зайнятості	Депутати	Політичні партії	Працівники місцевого муніципалітету	Медіа	Університети, дослідницькі центри
Формальні особисті комунікації – збори, наради	53	70	38	42	53	51	34	28	68	70	66	19	76	13	4
Неформальні особисті комунікації	76	46	55	55	40	22	41	45	31	30	57	24	71	28	12
Онлайн комунікації	56	57	23	38	37	53	27	24	52	46	39	24	40	40	27
Соціальні події (культура, спорт...)	89	40	40	34	53	2	27	67	9	6	36	10	49	19	4
Промоція	85	35	16	46	35	17	20	32	25	25	22	16	22	30	7
	51	62	11	42	33	15	21	38	15	10	37	13	34	52	10
Формування гарного іміджу	56	40	26	42	35	15	20	36	14	7	38	6	37	36	7
Заходи організовані місцевими муніципалітетами	82	10	15	11	54	2	18	27	4	2	24	4	44	11	1
Зв'язки з громадськістю	66	27	15	18	26	5	10	17	8	7	33	15	16	28	4
Спільні заходи	20	40	9	26	31	8	18	34	8	9	20	3	19	17	7
Спонсорство	20	5	19	49	23	8	19	40	1	0	2	2	2	3	4
Просування продаж	23	1	4	24	7	2	10	12	0	0	0	0	4	3	2
Лобіювання	6	8	1	7	7	4	3	3	9	5	12	4	13	5	3

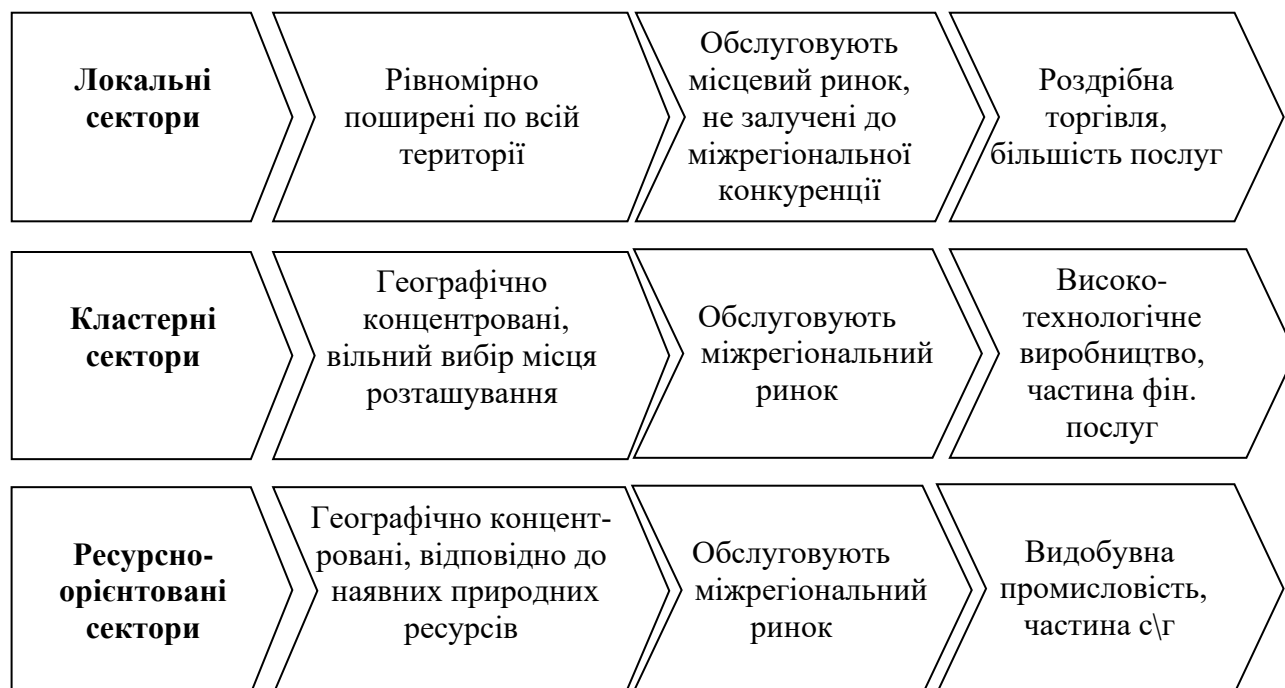
Література

- Hollensen, S. (2010). *Marketing Management: a Relationship Approach*. Edinburgh: PEL.
- Pasquier, M. & Villeneuve, J. P. (2012). *Marketing Management and Communications in the Public Sector*. London: Routledge.
- Petriková, K. (2012) *Relationship marketing mix in local municipalities of Slovak Republic*. *International Journal of Business and Management Studies* 1(2), 381-394.
- Innovative Strategies of Territorial Development of V4: Experience for Ukraine* / Y. Savelyev, I. Lishchynskyy, M. Lyzun, K. Borsekova, M. Sokołowicz, K. Vitališova, Y. Kurylyak. – Ternopil: Terno-graf, 2016. – 216 p.
- Zelený, J. 2008. *Environmentálne manažérstvo a spoločenská zodpovednosť (organizácii)*. Banská Bystrica: Fakulta prírodných vied UMB.

БІЗНЕС-КЛАСТЕРИ: ІСТОРІЯ УСПІХУ В ЄС ТА ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

1. Сутність та структура кластерних форм агломерації

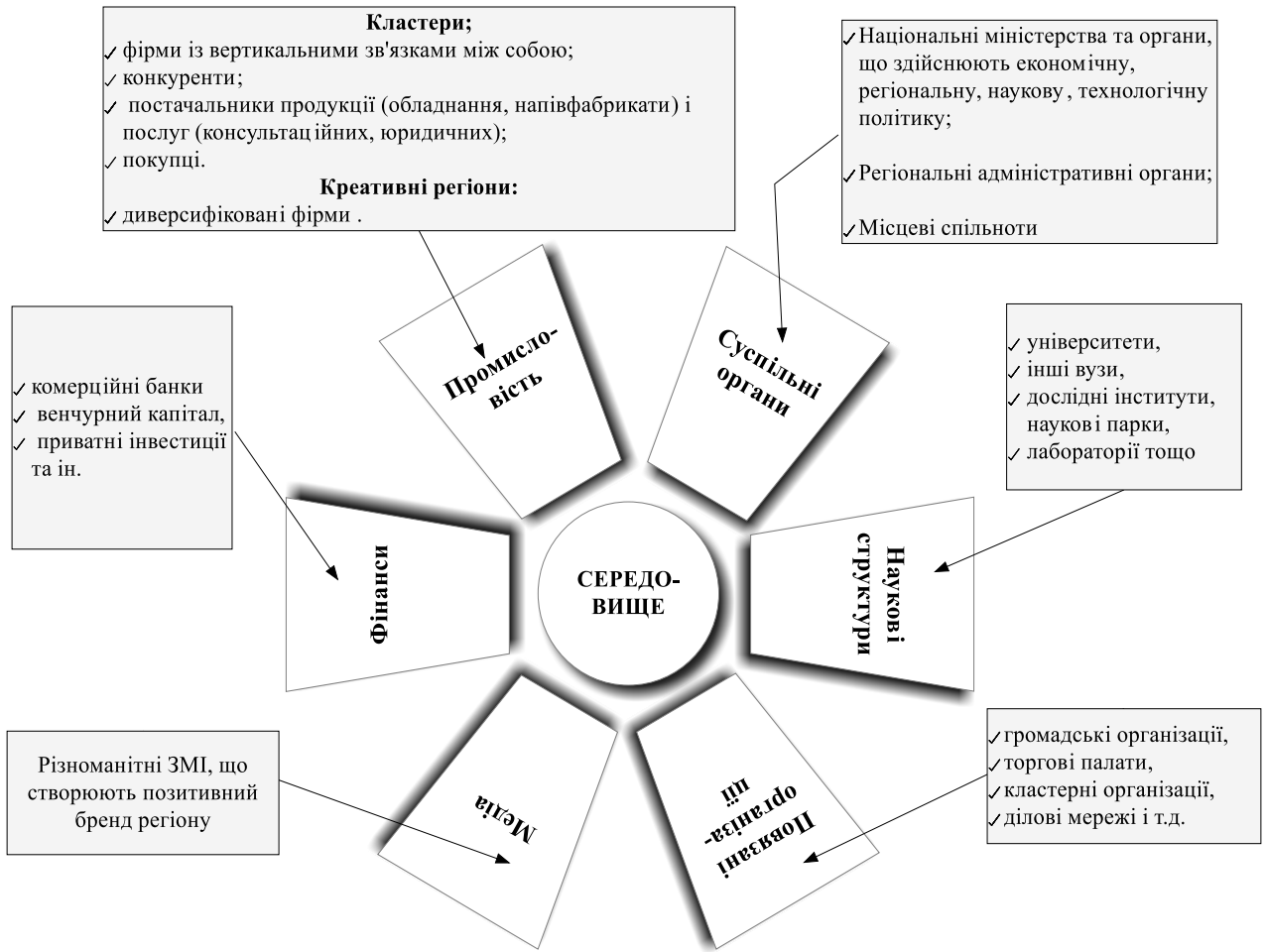
Типологія галузей відповідно до міри агломерації

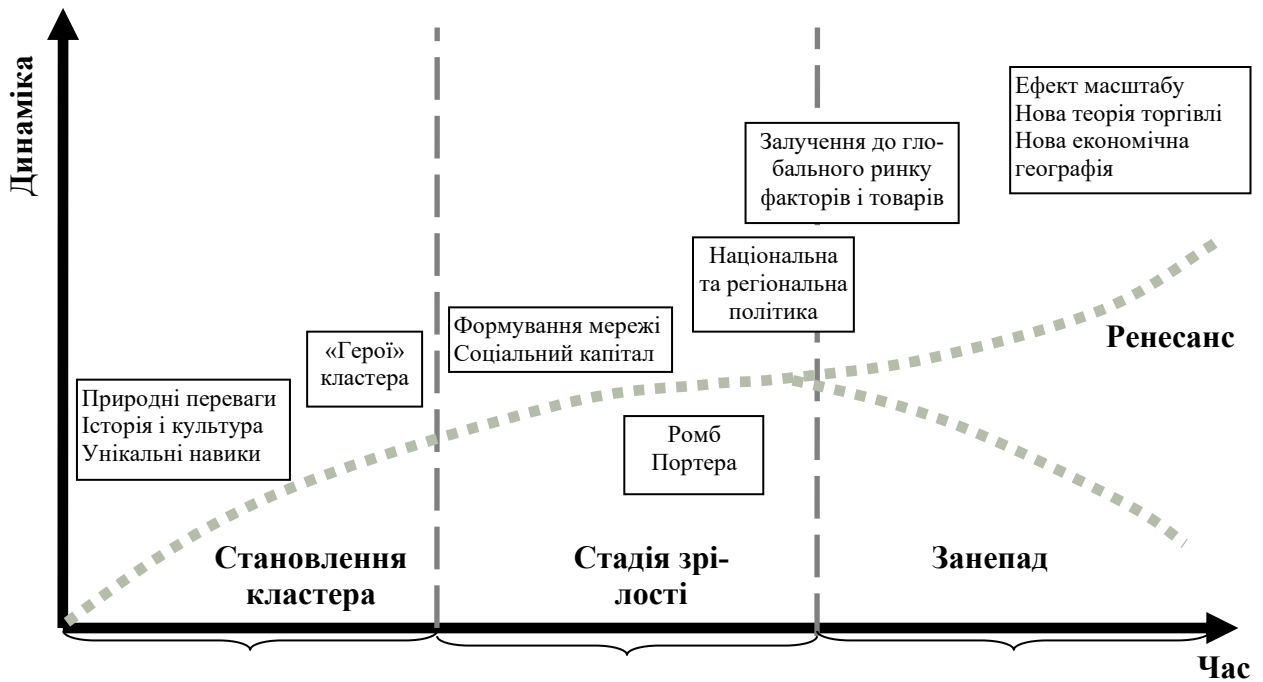
Типи агломерацій відповідно до рівня спеціалізації та інноваційності

Учасники кластера

Етапи життєвого циклу кластера

2. Кластери в ЄС

За даними Європейської комісії в Європейському Союзі функціонують як мінімум 2950 кластерів, у яких працює 61,8 млн. осіб (четверта частина усієї робочої сили).

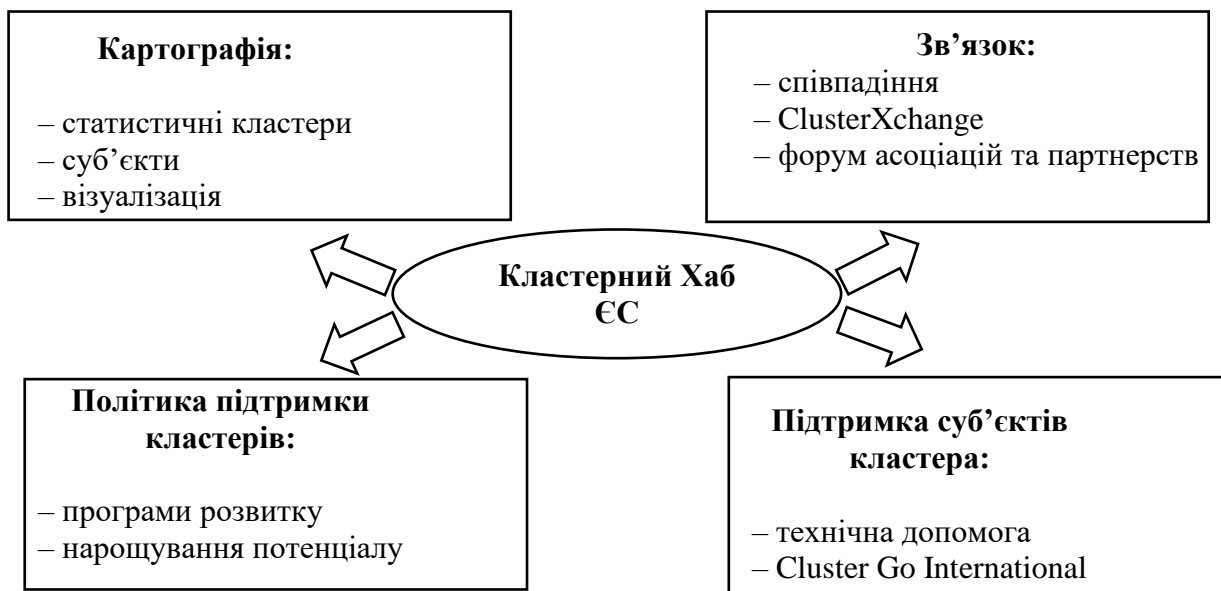
Типологія агломераційної політики в країнах ЄС

	Національна кластерна політика	Регіональна кластерна політика	Національні пріоритети, регіональна імплементація	Відсутня чітка кластерна політика
ЄС-15 «Стара Європа»	Франція, Люксембург	Бельгія, Іспанія	Австрія, Німеччина, Італія, Швеція, Велика Британія, Фінляндія	Данія, Греція, Ірландія, Нідерланди, Португалія
ЄС-13 (нові члени ЄС)	Латвія, Литва, Словенія	-	Угорщина	Болгарія, Чехія, Словаччина, Польща, Румунія, Хорватія, Естонія, Кіпр, Мальта

Європейська платформа кластерного співробітництва

У ЄС функціонує **Європейська платформа кластерного співробітництва** (*European Cluster Collaboration Platform*), яка є частиною проекту сприяння кластеризації економіки. Існує багато секторів, на які впливає кластеризація, і, як показують недавні дослідження, організація кластерних архітектур є способом покращення та захисту промислових і сервісних ініціатив. У той же час не існує консенсусу щодо того, як ними слід керувати, спонтанно чи індуковано, як і стосовно селекції зрілих чи ембріональних ініціатив. Основною Європейської платформи кластерного співробітництва є **Кластерний Хаб ЄС** та підтримка як окремих учасників кластерів, так і агломерацій в цілому та їх мереж.

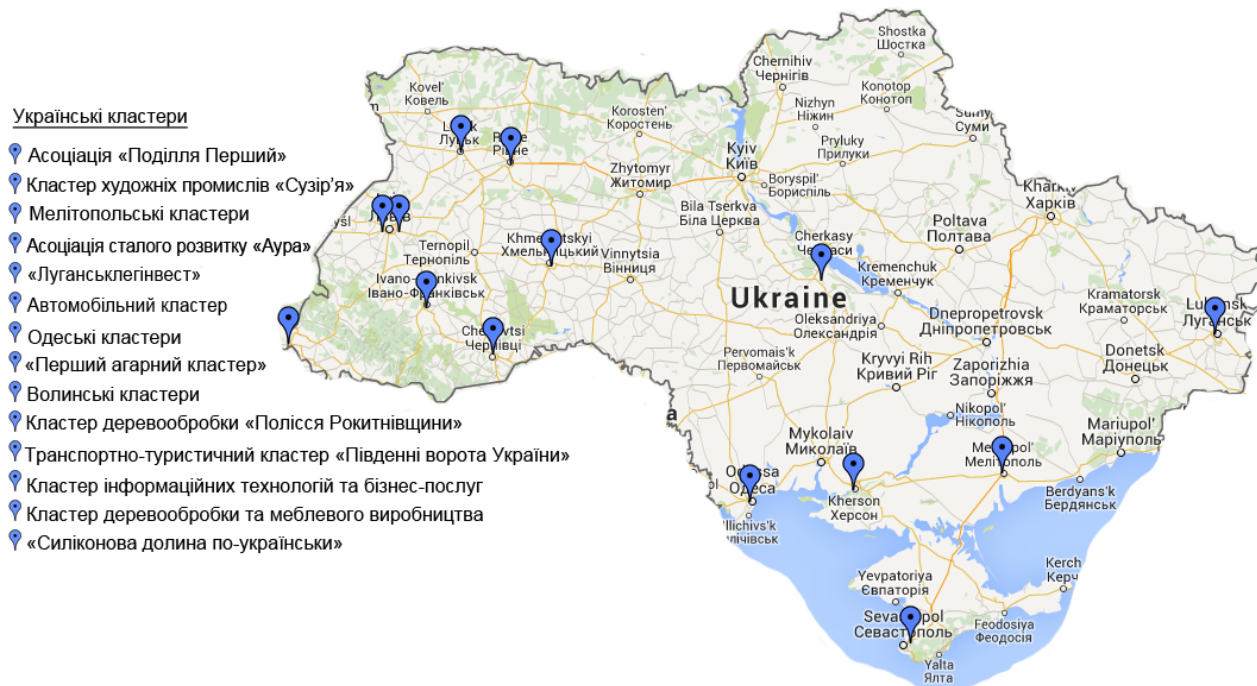
Функції Кластерного Хабу ЄС

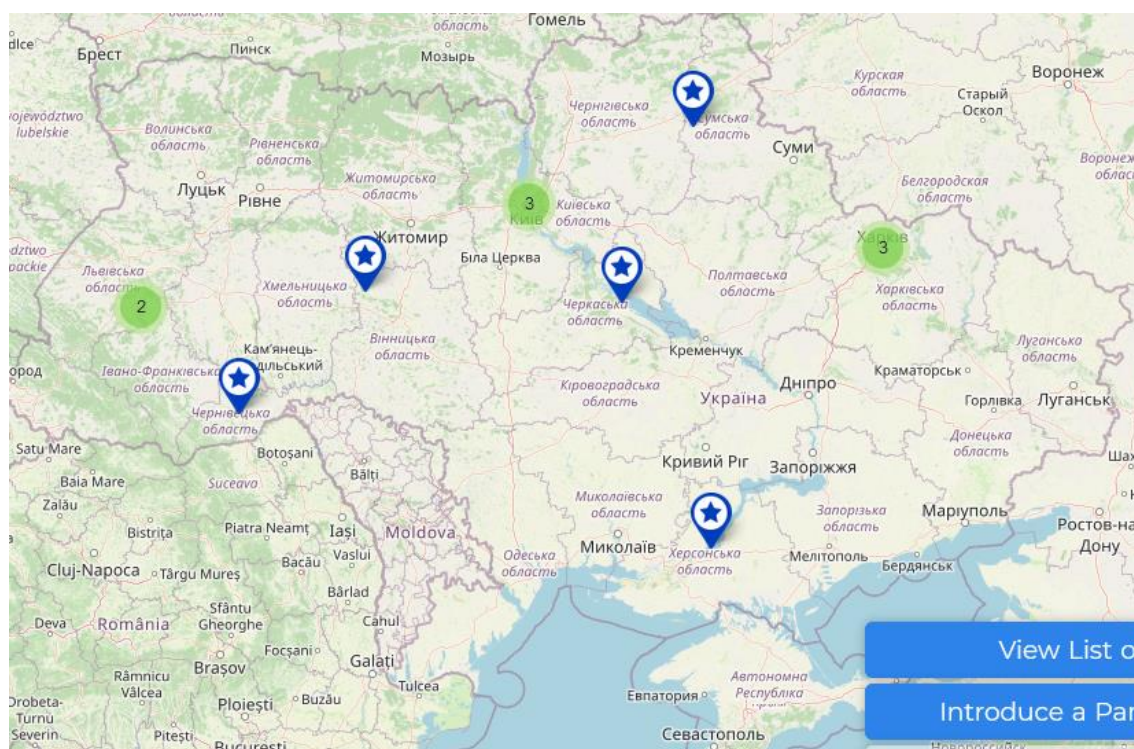
3. Кластери в Україні

Кластери перебувають на порядку денному української політики з 2008 року, а ранні спроби їх створення датуються ще серединою 1990-х років. Перший офіційний кластер «Поділля Перший» був створений в Україні у 1998 році в Хмельницькій області. Ідею створення цього кластеру з різними спеціалізаціями (виробництво одягу, будматеріалів та агропромисловості) підтримала обласна влада з метою розвитку регіонального виробництва та експорту конкурентоспроможної продукції. USAID також надала значну фінансову підтримку ініціативі. Сьогодні різні джерела подають відмінну інформацію про кількість кластерів в Україні.

Кластери України за даними кластерного порталу

Українські кластери на Європейській платформі кластерного співробітництва

Література

- Кластерні ініціативи – європейський досвід для України* <http://lg.tcvin.snu.edu.ua/uk/component/content/article/33-glavnaja/115-klasterni-iniciativi--vropejskij-dosvid-dlja-ukraini>
EU Cluster Partnerships. European Union, 2020. URL: : <https://www.clustercollaboration.eu/eu-cluster-partnerships>
- European Cluster Organisation Directory. URL: http://www.europe-innova.eu/c/document_library/get_file?folderId=148901&name=DLFE-9316.pdf*
- Lishchynskyy I. Agglomerationsformen der internationalen Wirtschafts- und Raumintegration. The world economy. Global and country-specific aspects. Berlin, 2014. Nr. 35. P. 190–202*
- Lishchynskyy I., Borsekova K., Vitálišová K., Lyzun M. Tourism Local Production Systems in the Central and Eastern European Countries. Ekonomika a spoločnosť. 2016. Vol. 17. No 1. P. 99–113.*
- Sokolenko S. Ukrainian clusters. URL: <http://ucluster.org/>*
- Sölvell Ö. The Cluster Initiative Greenbook / Ö. Sölvell, G. Lindqvist, C. Ketels. – Stockholm: Ivory Tower, 2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ictcluster.bg/_Code/UserFiles/Library/1.Cluster_Green_Book_2.pdf*
- Sölvell O., G. Lindqvist, The Cluster Initiative Greenbook, Harvard Business School Stockholm, 2003.[4] OECD, Innovative Clusters, 2001.*

ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ І НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В ЄС

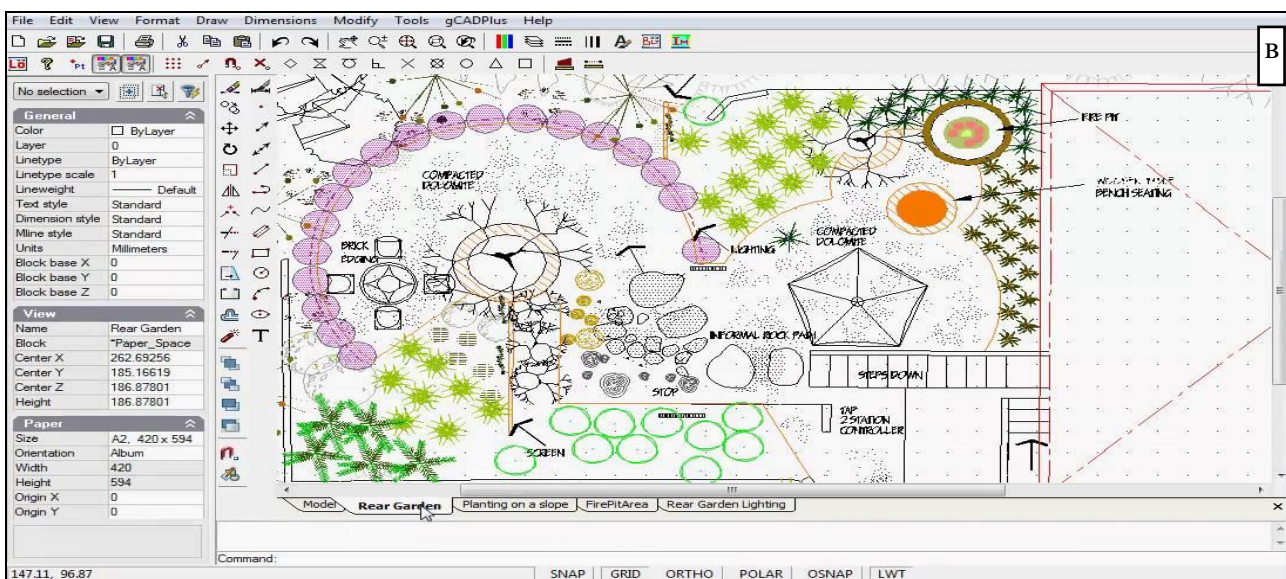
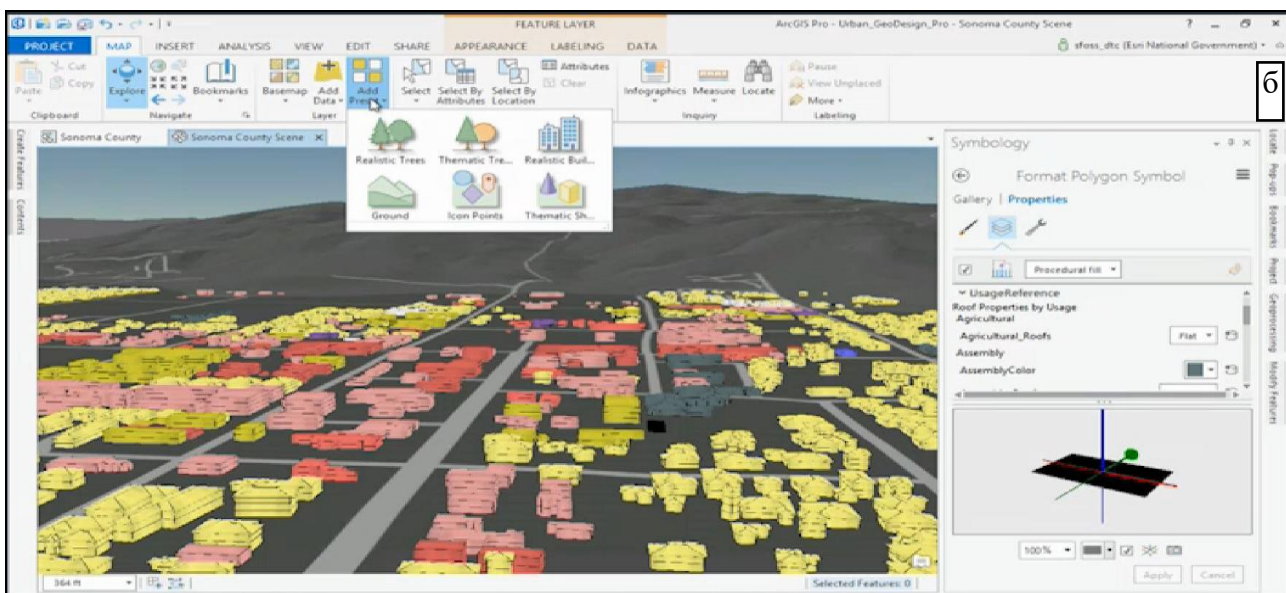
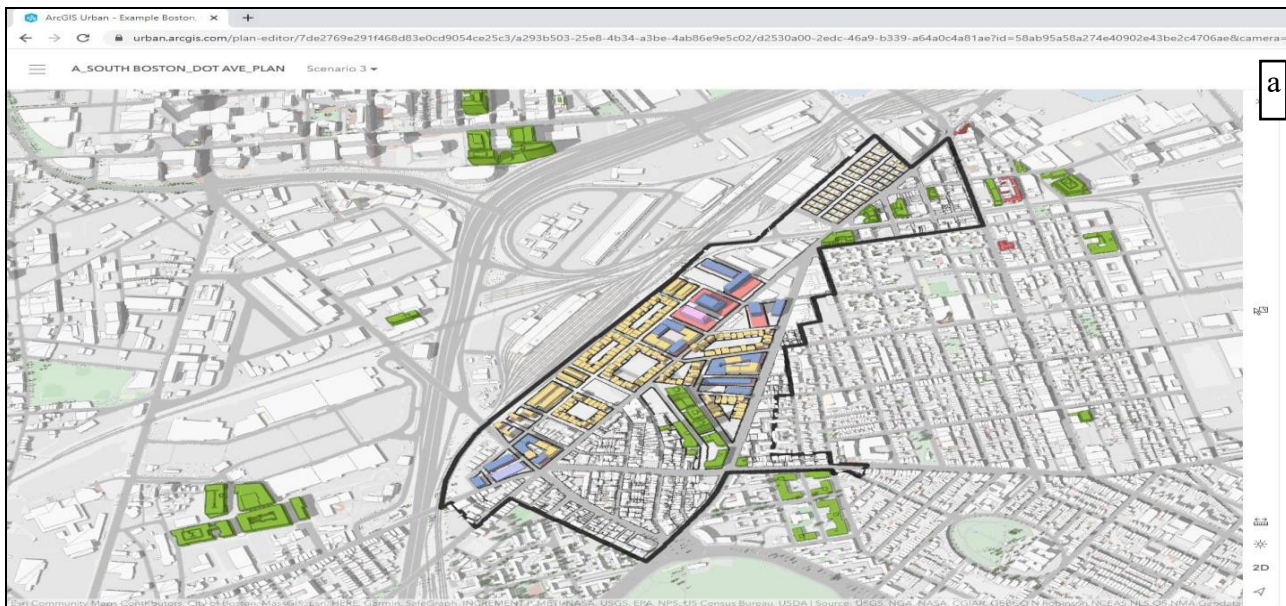
1. Типи програмного забезпечення для просторового планування

Політика землекористування є одним із основних елементів розвитку міст. Інформаційні технології надають необхідні інструменти підтримки реалізації політики землекористування як у підготовці документів із землеустрою, так і в моніторингу змін у землекористуванні. Такі дані доступні в різних форматах, які можна повторно використовувати для інших цілей, а підготовка їх вимагає спеціалізованого програмного забезпечення.

Відмінності між програмними інструментами GIS та CAD

	ГІС (GIS)	САПР (CAD)
Дефініція	Географічна інформаційна система (ГІС, англ. Geographical Information System), використовується для збору, зберігання, обробки, керування та редагування просторової інформації про реальні географічні об'єкти	Система автоматизованого проектування і розрахунку (САПР, англ. Computer-Aided Design) допомагає проектувати, модифікувати та аналізувати продукт або інфраструктуру в двовимірному та тривимірному представленні під будь-яким кутом
Сфери застосування	Сільське господарство, архітектура, телекомунікації, транспорт, боротьба зі стихійними лихами, картографія та міське планування	Аерокосмічна, автомобільна промисловості, архітектура, машинобудування, озеленення, медицина
Приклади програмного забезпечення	ArcGIS, QGIS, Smallworld, Bentley Microstation, Manifold GIS, Global Mapper	AutoCAD, Solidworks, CATIA, Ansys, Creo
Структурні відмінності	ГІС зберігає геопросторові бази даних, які відображають об'єкти реального світу	САПР створюється шляхом проектування моделі як масиву координат точок
Інструменти та дані	У ГІС існує два основних типи даних: векторні (включає 3 типи: точки, лінії та багатокутники) та растрові. Дані чітко масштабовані	САПР використовує різні типи геометричних фігур в одному шарі, наприклад лінії, дуги, конуси чи 3D-об'єкти. Розміри об'єктів даних в програмах не мають наперед заданих розмірів
Підхід до проектування	ГІС використовує топологію для збереження зв'язків між кількома геопросторовими об'єктами в реальному світі	САПР використовує креслення для своїх
Обробка файлів	Моделі ГІС обробляють більш значні області та займають багато пам'яті. Дані ГІС інколи потрібно збирати протягом тривалого процесу	САПР обробляє меншу кількість невеликих файлів. САПР працює день у день на основі обробки файлів проекту

Скріншоти програмного забезпечення в ГІС (а, б) і САПР (в)

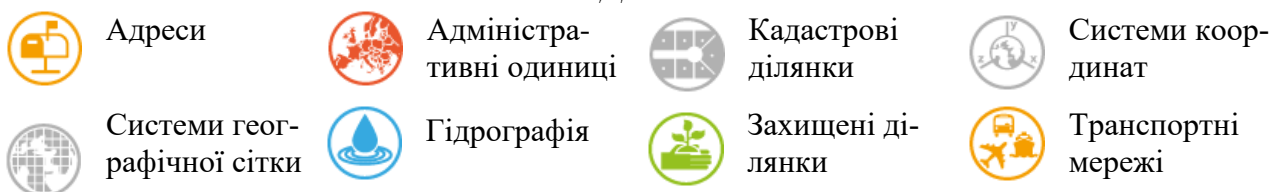

2. Політика просторового планування в ЄС

Діяльність, пов'язана з векторизацією просторових даних у країнах Європейського Союзу, є результатом Директиви про створення інфраструктури просторової інформації в Європейському співтоваристві (**INSPIRE**), яка вказує на чітку дорожню карту, якої повинні дотримуватися країни-члени. Одним із елементів дорожньої карти INSPIRE є тема розвитку землекористування. Це одна з 34 тем, що охоплюють необхідність збору просторової інформації у формі просторових даних і обміну ними з місцевими суб'єктами. Набори просторових даних перераховані в Директиві INSPIRE є елементом політики землекористування, створених у державах-членах. Додатковою перевагою імплементації Директиви INSPIRE є необхідність коригування законодавства держав-членів та включення Директиви до національного законодавства як нормативного акту. Ця діяльність допомогла уніфікувати дані на національному та міжнародному рівнях, уможлививши транскордонні дослідження в цій галузі.

Тематичні орієнтири Директиви INSPIRE

Додаток: 1

Додаток: 2

Додаток: 3

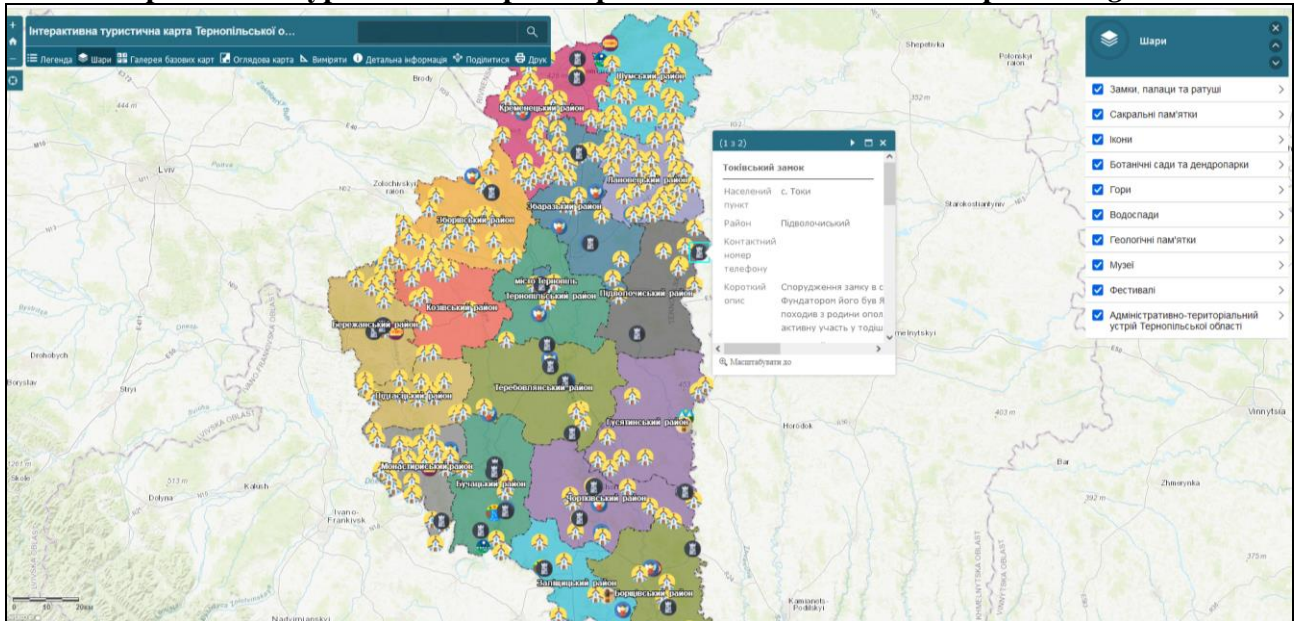

3. Цифрові технології в сфері землекористування України

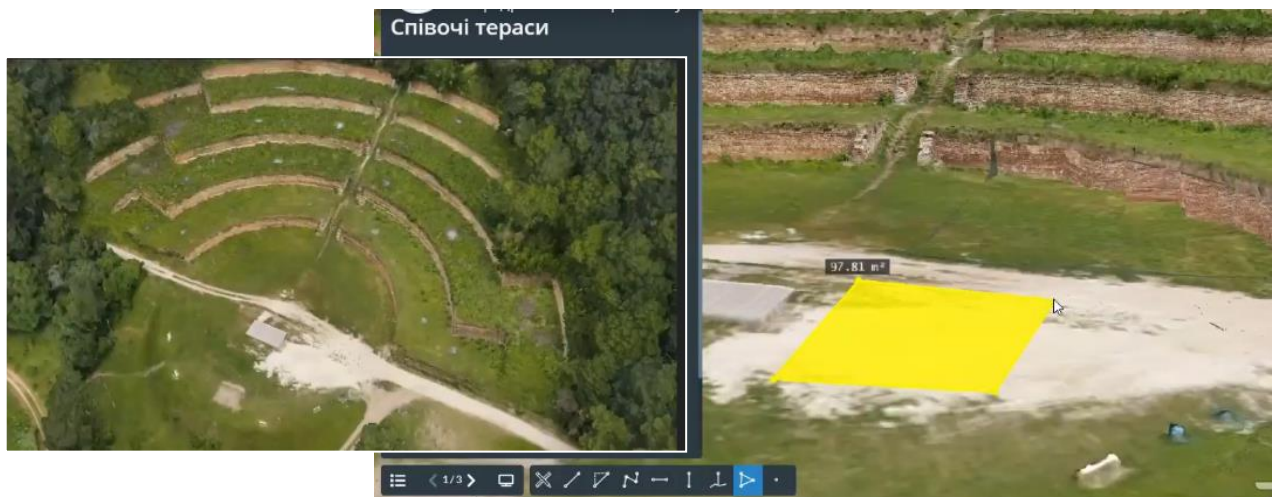
Портал diia.gov.ua

Інтерактивна туристична карта Тернопільської області на порталі arcgis.com

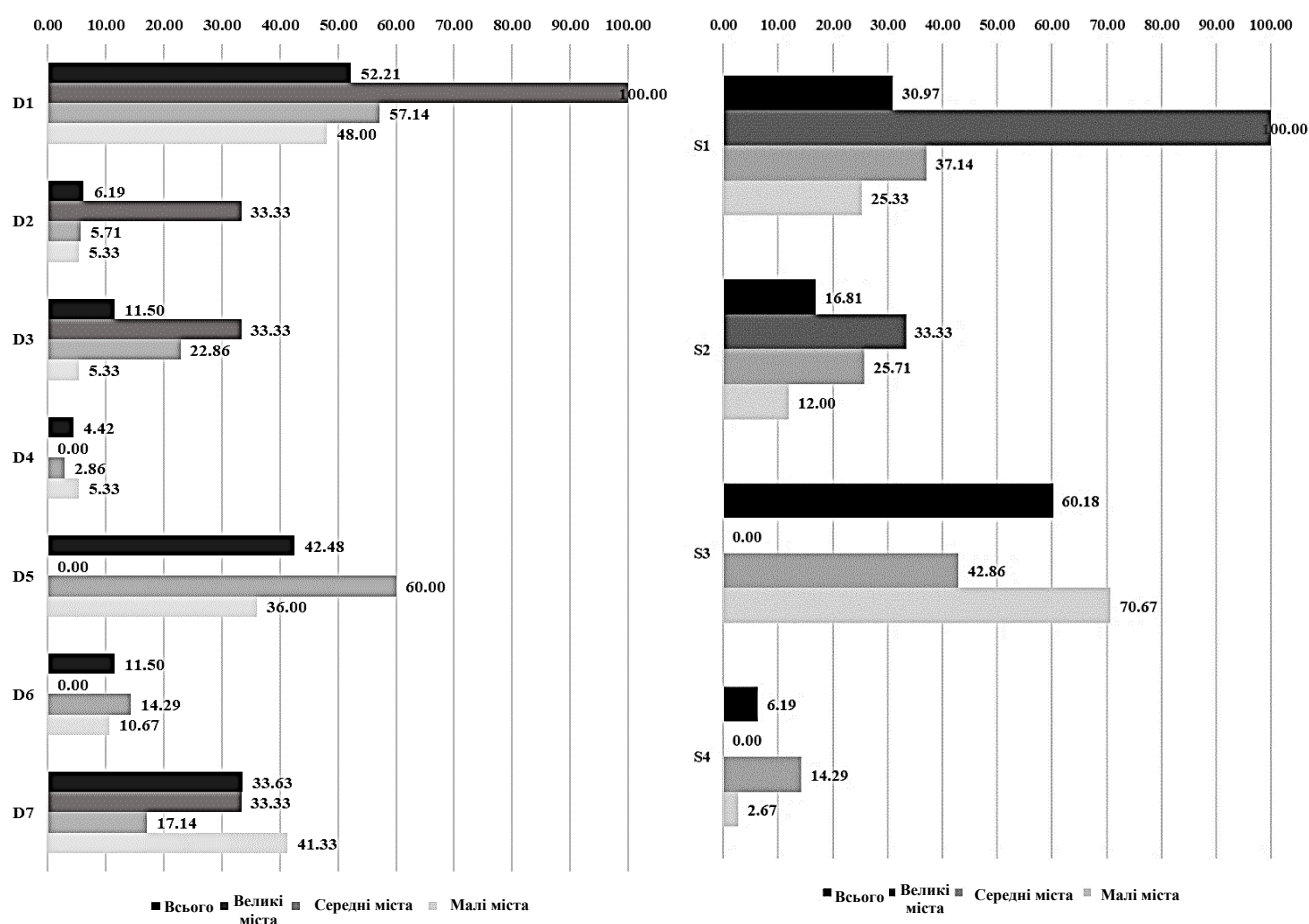
Проекти доповненої реальності і цифрових близнюків «Pixelated Realities»

CASE STUDY: Використання програмного забезпечення для політики землекористування в Лодзькому і Мазовецькому воєводствах (Польща)

Пояснення до легенди діаграм

Бажаний формат просторових даних		Програмне забезпечення, пов'язане з політикою землекористування	
Код	Відповіді респондентів	Код	Відповіді респондентів
D1	векторні GIS-дані із геоприв'язкою	S1	GIS
D2	векторні GIS-дані без геоприв'язки	S2	CAD
D3	векторні CAD-дані із геоприв'язкою	S3	GIS і CAD не використовується
D4	векторні CAD-дані без геоприв'язки	S4	інше
D5	растрові дані з геоприв'язкою		
D6	растрові дані без геоприв'язки		
D7	аналогові дані		

Література

- Deslatte, A., Szmigiel-Rawska, K., Tavares, A. F., Ślawska, J., Karsznia, I., & Łukomska, J. (2022). Land use institutions and social-ecological systems: A spatial analysis of local landscape changes in Poland. Land Use Policy, 114, 105937.*
- Feltynowski, M. (2022). Cities in the face of using technology in land-use policy. The case of Polish cities and towns. Acta Scientiarum Polonorum Administratio Locorum, 21(3)*
- European Commission (2022) INSPIRE Directive. URL: <https://inspire.ec.europa.eu/inspire-directive/>*

МОДЕЛІ СТИМУЛЮВАННЯ ДЕПРЕСИВНИХ РЕГІОНІВ В ЄС

1. Теоретичні підходи до пояснення нерівномірності розвитку територій

Неокласичний підхід до пояснення нерівномірності економічного зростання

Критерій	Характеристика
Причини (між-)регіональних економічних диспропорцій	«Провали ринку», регіональна неефективність через ригідність ринку робочої сили, брак культури підприємництва, надмірне державне втручання
Політичні ідеології	Нео-лібералізм, популярний капіталізм, дерегуляція, лібералізація, приватизація, культивування підприємництва
Підходи до ревіталізації периферійних регіонів	Корекція «провалів ринку», дерегуляція регіональних ринків праці, податкові стимули для підвищення ефективності
Регіональна політика	Мінімальні витрати, селективна допомога

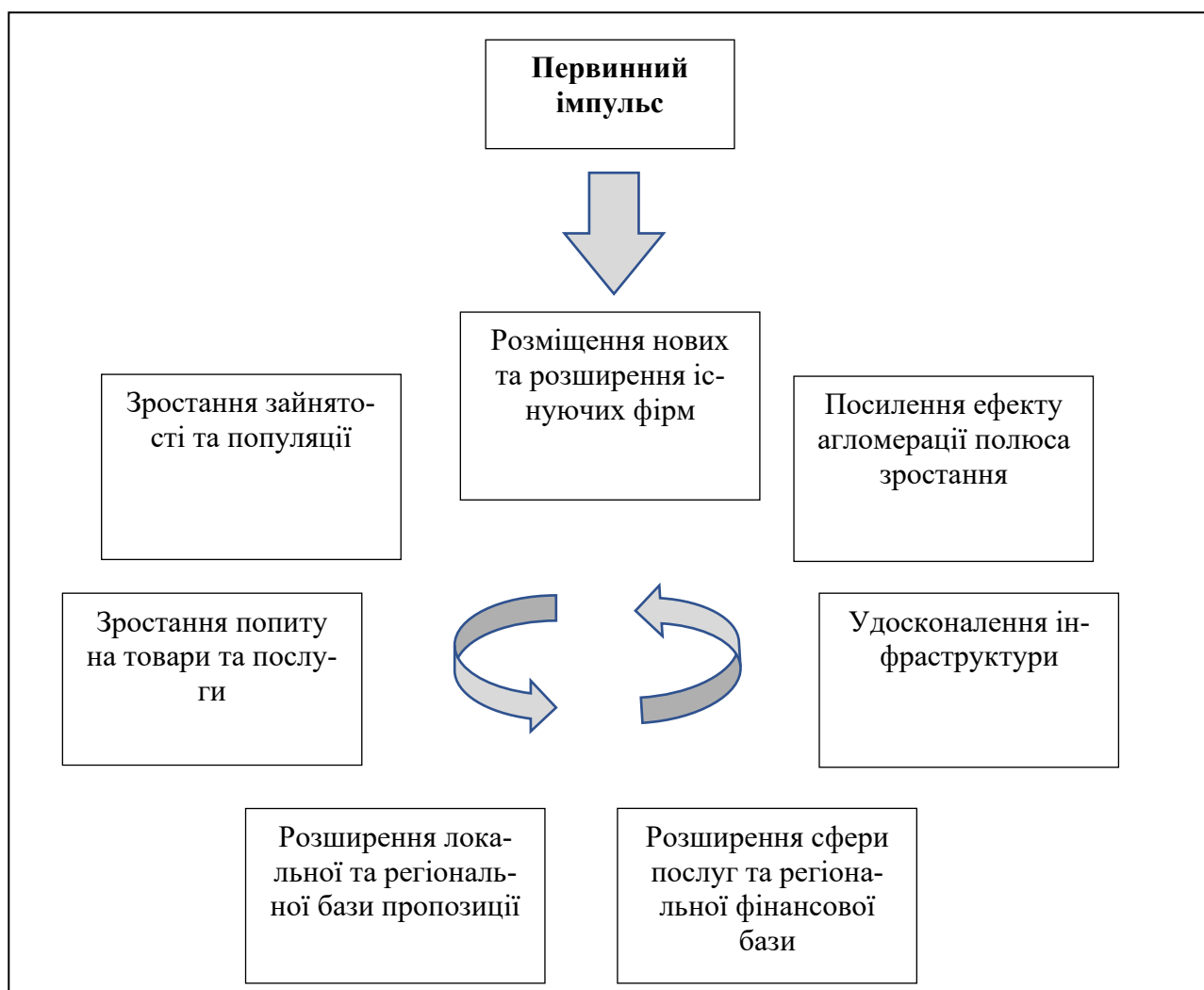
Типи конвергенції регіонального розвитку

1. Абсолютна (безумовна) конвергенція:	поступове досягнення гомогенності усіх регіонів (насамперед щодо співвідношення капіталу і робочої сили, продуктивності праці)
– σ -конвергенція	скорочення в часовому вимірі дисперсії доходів на душу населення між регіонами
– β -конвергенція	обернено пропорційна залежність між темпом зростання та початковим рівнем доходів на душу населення (тобто бідніші регіони зростають швидше)
2. Умовна конвергенція	гомогенність регіонів досягається лише при схожості їхніх економічних і соціальних структур (наприклад, подібності частки заощаджень, приросту населення, рівня освіти й т. ін.), тобто в межах однієї траєкторії зростання
3. Клубна конвергенція	гомогенність досягається лише між регіонами із однаковими першопочатковими рівнями розвитку, незалежно від того, чи вони характеризуються однаковою траєкторією зростання (як у разі умовної конвергенції), чи різною. На відміну від перших двох типів конвергенції, вона більше відповідає кейнсіанському підходу до зростання. Відмінність між умовною та клубною конвергенцією є особливо актуальною, оскільки в першому випадку припускається, що акцент необхідно робити лише на структурній розбудові території, тоді як у другому випадку вказується також важливість прямого трансферу доходів

**Кейнсіанський підхід до пояснення нерівномірності економічного зростання
(«інтервенціоністський» підхід)**

Критерій	Характеристика
Причини (між-)регіональних економічних диспропорцій	Дерегуляція та лібералізація ринків, структурна слабкість, низький рівень інвестицій, відплив капіталу до розвинутих регіонів, невідповідна та недостатня участь уряду у вирішенні питань регіонального розвитку
Політичні ідеології	Соціал-демократична, державні інтервенції, національна територіальна когезія та солідарність
Підходи до ревіталізації периферійних регіонів	Проактивна політика на локальному та регіональному рівнях, державні інвестиції в інфраструктуру
Регіональна політика	Екстенсивна регіональна допомога, автоматична допомога, децентралізація владних повноважень

Феномен кругової причинності (кумулятивної каузації) в кейнсіанській теорії зростання

2. Підходи до розвитку територій

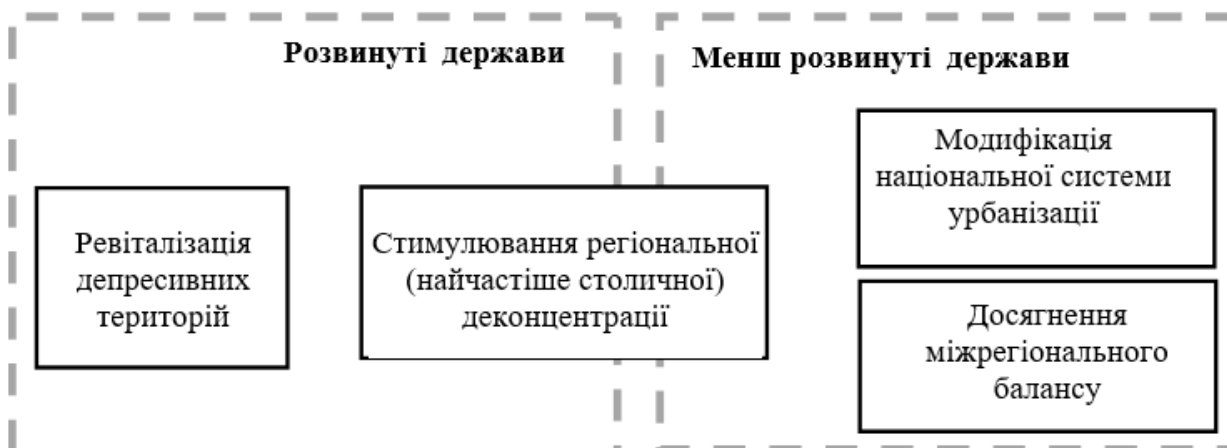
Порівняння традиційного і локального / регіонального підходів до розвитку територій

Традиційна політика розвитку	Локальний та регіональний розвиток
Низхідний підхід: рішення приймаються в центрі	Ініціатива промоції розвитку часто надходить знизу
Управління здійснюється центральними адміністраціями	Децентралізація, вертикальна співпраця із різними урядовими структурами та горизонтальна співпраця між суспільними та приватними інститутами
Секторальний підхід до розвитку	Територіальний підхід до розвитку
Розробка крупних промислових проєктів, котрі стимулюватимуть інші види діяльності	Використання потенціалу розвитку кожної території з метою стимулювання прогресивної адаптації локальної економічної системи до мінливого економічного середовища
Фінансова підтримка, дотації та субсидії як основний фактор приваблення економічної діяльності	Забезпечення ключових умов розвитку економічної діяльності

Ознаки стратегій полюсів зростання

Цілі стратегій полюсів зростання

3. Територіальний порядок денний ЄС до 2030 року (The Territorial Agenda 2030)

Розподіл цілей Територіального порядку денного ЄС до 2030 року

Цілі	Пріоритети
СПРАВЕДЛИВА ЄВРОПА, що пропонує майбутні перспективи для усіх місць та людей	Збалансована Європа: краще збалансований територіальний розвиток з використанням розмаїття Європи
	Функціональні регіони: локальний і регіональний розвиток і зменшення нерівності між місцями
	Інтеграція поза кордони: життя та робота поза державними кордонами
ЗЕЛЕНА ЄВРОПА, що захищає спільні засоби до існування та детермінує соціальні трансформації	Здорове навколишнє середовище: кращі екологічні умови існування та кліматично нейтральні міста та регіони
	Циркулярна економіка: сильні та стійкі місцеві економіки в глобалізованому світі
	Стійкі зв'язки: сталі цифрові та фізичні зв'язки місць

Пріоритети Територіального порядку денного ЄС до 2030 року

<p>«Збалансована Європа» заохочує всі рівні врядування співпрацювати у відповідях на глобальні суспільні виклики, покращуючи умови праці, життя та ведення бізнесу в будь-якому місці та зміцнюючи соціально-економічне процвітання ЄС. Політики сприятимуть розробці поліцентричних моделей розвитку, що пропонують окрему роль для всіх локацій, із активностями, спрямованими на заохочення осіб, які приймають рішення, розкривати потенціал територій із специфічним географічним розташуванням.</p>
<p>«Функціональні регіони» досліджують, як міста можуть стимулювати внутрішньорегіональне зростання та приносити користь навколишнім громадам, виходячи за межі адміністративних кордонів. Він прагне налагодити діалог з особами, які приймають рішення в містах будь-якого розміру, для застосування інтегрованого багаторівневого підходу до управління та взаємодії з ними для посилення співпраці та вирішення функціональних зв'язків між сусідніми районами.</p>
<p>«Інтеграція поза кордони» стосується того, як співпраця між місцями з різних країн може забезпечувати потенціал розвитку. Передбачає дії з впровадження стабільного транскордонного і міжрегіонального співробітництва в національних, регіональних і місцевих стратегіях розвитку та активізацію діалогу для координації галузевої політики всіх рівнів між країнами.</p>
<p>«Здорове навколишнє середовище» підтримує прийняття рішень, основним акцентом яких є природа, і розробку мереж зеленої та блакитної інфраструктури, які об'єднують екосистеми в області просторового планування та за її межами, а також посилюють стійкість усіх місць, які постраждали від зміни клімату.</p>
<p>«Циркулярна економіка» прагне забезпечити сильні та стійкі місцеві економіки в глобалізованому світі, підтримуючи перехід Європи до відновлювальної економіки та розвиваючи локальний промисловий симбіоз. Це також сприятиме диверсифікації місцевої економіки та посилить інноваційний потенціал у всіх регіонах.</p>

«Стійкі зв'язки» підтримуватимуть залученість, запрошуючи відповідних акторів до діалогу щодо необхідності адекватного доступу до високошвидкісних мереж фіксованого та мобільного зв'язку в усіх місцях. Зв'язки між регіональним плануванням і розвитком транс'європейських мереж будуть і надалі вдосконалюватися, а просторове та транспортне планування буде ґрунтуватись на нових моделях місцевої та регіональної мобільності.

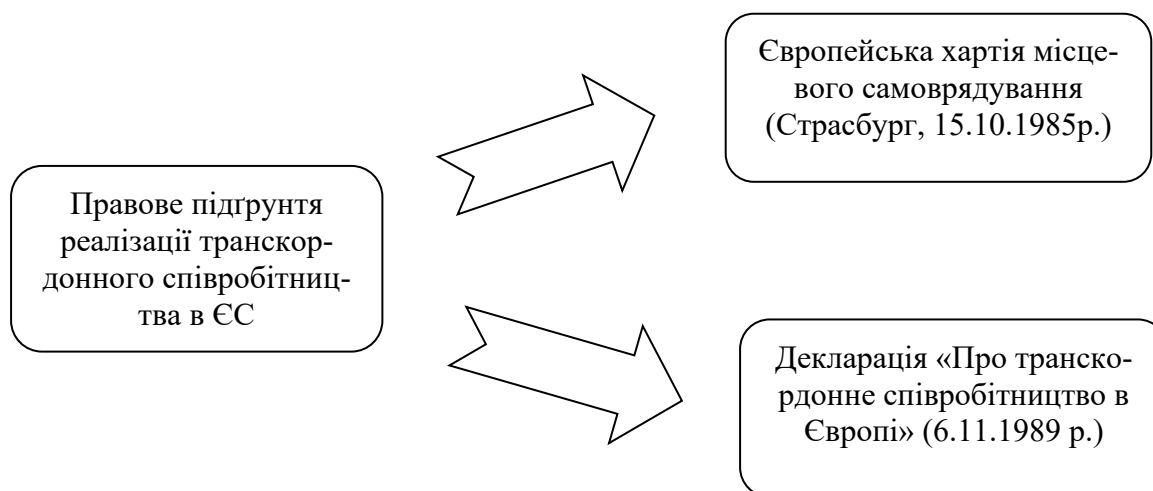
Література

- Korompai A. The Impact of Regional Development Paradigms on Small and Medium Sized Cities, 2016. URL: http://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2016/szekcio/attila_korompai.pdf.*
- Capello R., Nijkamp P. Regional Growth and Development Theories Revisited. Endogenous Regional Development: Perspectives, Measurement and Empirical Investigation. Edward Elgar Publishing, 2011.*
- Territorial Agenda 2030. URL: https://territorialagenda.eu/wp-content/uploads/TA2030_summary_jun2021_en.pdf*
- Ліщинський І. О. Полюси та осі розвитку в контексті глокалізаційних процесів: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 364 с.*

ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ ЄС ТА УКРАЇНИ

1. Теоретичні підходи до розуміння транскордонної співпраці

Вперше вжито термін «транскордонне співробітництво» в документі 106 Мадридської Конвенції (1980 р.), де його визначено як «...будь-які спільні дії, спрямовані на посилення та поглиблення добросусідських відносин між територіальними громадами або владою, що знаходяться під юрисдикцією двох або декількох договірних сторін, а також укладення з цією метою необхідних угод для досягнення домовленостей».

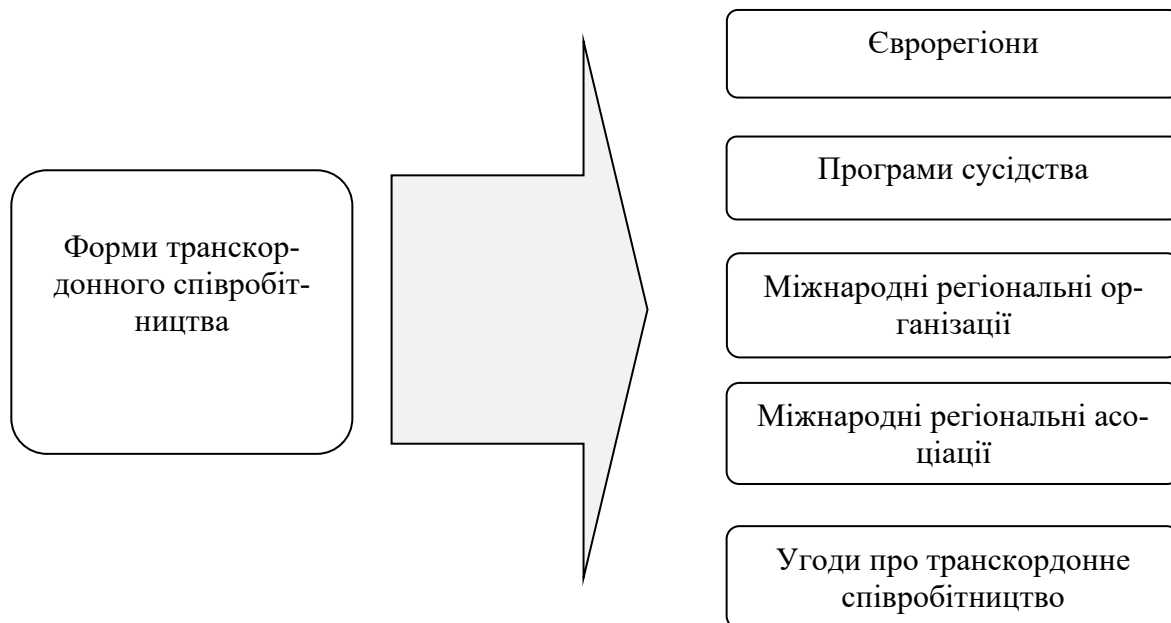

Правове забезпечення функціонування транскордонного співробітництва в ЄС

Законодавство України	
Закон України про транскордонне співробітництво (2004 р.)	
Транскордонне співробітництво - це «спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, наукових, технологічних, екологічних, культурних і інших відносин між суб'єктами і учасниками таких відносин в Україні і відповідними суб'єктами і учасниками таких відносин із сусідніх держав у межах компетенції, визначеної їх національним законодавством».	

Результати розвитку транскордонного співробітництва	
1	Посилення взаємних торгівельних відносин
2	Забезпечення економічного зростання, стійкості та збалансованості економічного розвитку регіону
3	Реалізація спільних програм у різних сферах, таких як економік, довкілля, соціальне забезпечення, культура, освіта та
4	Розвиток прикордонних територій, подолання їх депресивності
5	Розвиток транскордонної транспортної мережі

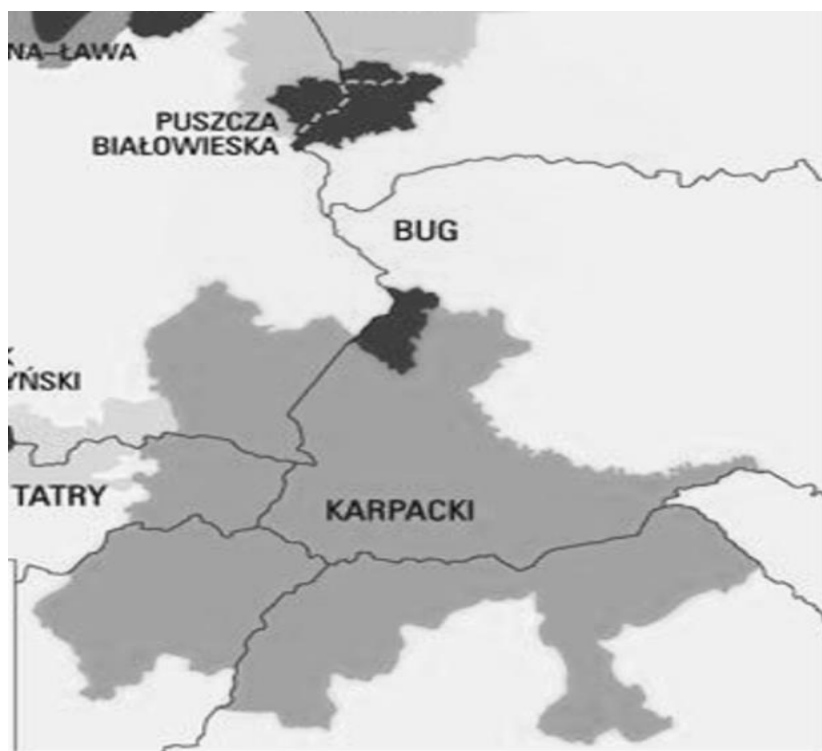
2. Транскордонне співробітництво України та країн ЄС: форми та особливості реалізації

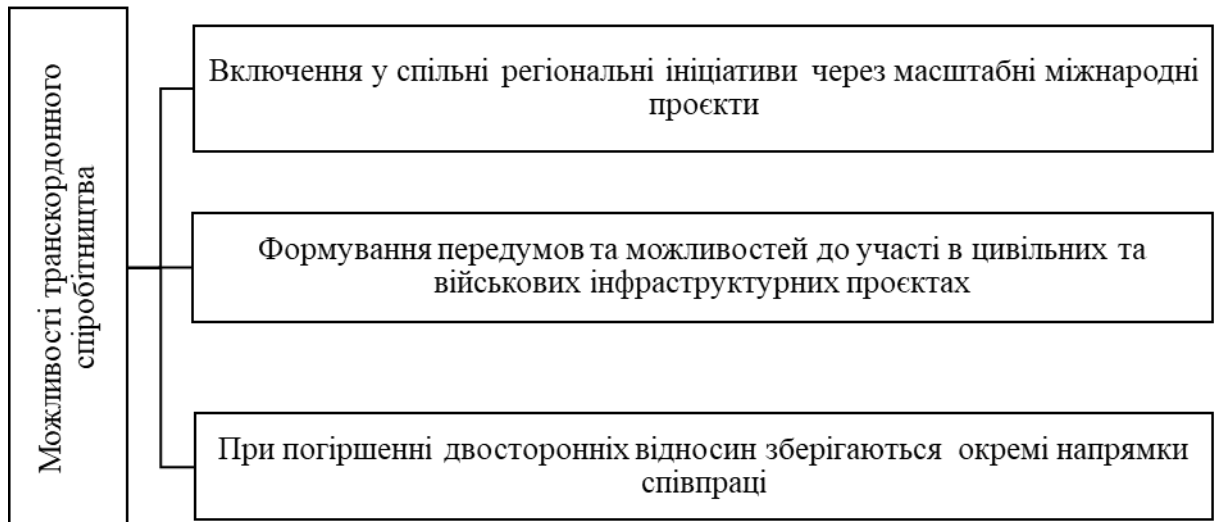
Єврорегіони України з країнами ЄС:

- «Буг» (Україна, Польща, Білорусь)
- «Карпатський єврорегіон» (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія).

Єврорегіони України з країнами ЄС

Інвестиційні переваги для прикордонних територій	
1.	Незначні транспортні витрати, що пов'язані з експортом вітчизняних товарів та послуг на ринки країн-сусідів
2.	Помірні ціни на імпорт товарів із країн-сусідів;
3.	Активне впровадження зарубіжного досвіду в напрямках соціально-економічного, екологічного та культурного розвитку регіону;
4.	Посилення співробітництва з суб'єктами господарювання країн-сусідів.
5.	Розвиток транскордонної транспортної мережі

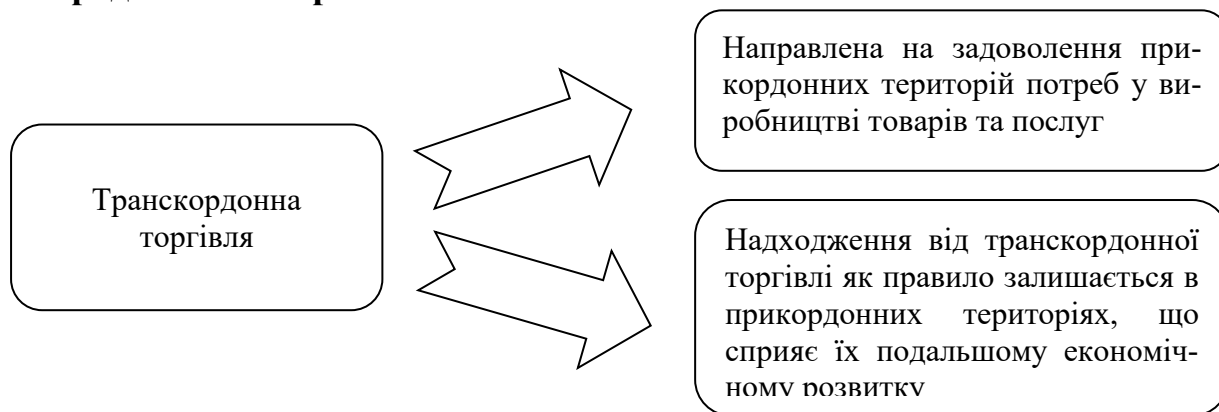
Регіональні ініціативи транскордонної співпраці ЄС

Напрямки перспективних регіональних ініціатив	
<i>ViaCarpatia</i>	шляхопровід, який згідно задуму буде з'єднувати порт Салоніки (Греція) та порт Клайпеда (Литва)
<i>Rail-2-Sea</i>	залізничний військовий та цивільний транспортний шлях, який згідно задуму з'єднає порт Гданськ (Польща) та порт Констанца (Румунія)

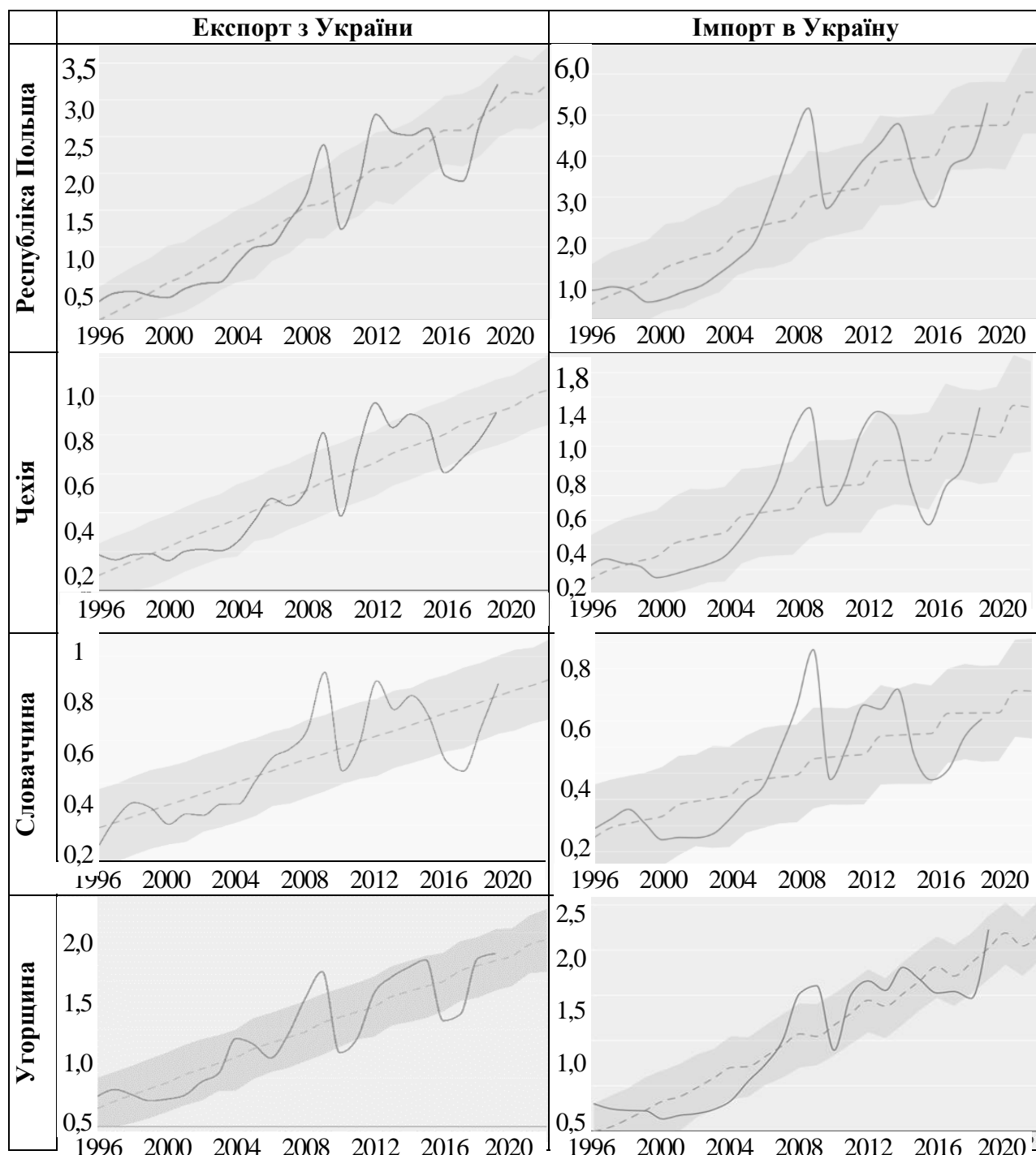
Формування транскордонних транспортних мереж

CASE STUDY: особливості транскордонної торгівлі України та країн Вишеградської четвірки

Результати транскордонної торгівлі

Торгівельні потоки України та країн Вишеградської четвірки

Вигоди країн Вишеградської четвірки від співпраці з Україною	
1.	Розширення ринку збуту товарів та послуг
2.	Розширення та зміцнення бізнес-зв'язків
3.	Дешевша робоча сила
4.	Кваліфіковані працівники
5.	Співпраця в різних сферах

Вигоди країн України від співпраці з країнами Вишеградської четвірки	
1.	Збільшення інвестицій
2.	Розвиток туризму на двосторонній основі
3.	Створення нових підприємств у регіоні
4.	Нові ринки збуту для товарів та послуг
5.	Співпраця в різних сферах

Література

- Kang, Y.-D. (2016) *Development of Regionalism: New Criteria and Typology*. *Journal of Economic Integration*. 2016, 237
- Lishchynskyy I., Lyzun M., Kuryliak V., & Yevhen, S. (2019). *The Dynamics of European Periphery. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(4), 527-536.
- Геопортал Єврорегіону «Буг». URL: http://euroregionbug.com.ua/article/geoportal_vrogonu_bug.
- Rostetska, S., & Naumkina, S. (2019). *Paradigms of European integration processes in the EU, Visegrad group, and Ukraine*. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(3), 184-192.
- Sokolowicz M., Lishchynskyy I. (2018) *Are Poland and Ukraine Gravity Centres for Each Other? Study on the Labour Migration Patterns*. *Comparative Economic Research*, 21(1), 45–65.
- The Observatory of Economic Complexity* (2020). Retrieved from <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ukr/partner/>
- State Statistics Service of Ukraine* (2020). Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua/>
- Закон України «Про транскордонне співробітництво» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15/print1352146709979730>.
- European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities* (1980). Retrieved from <https://rm.coe.int/1680078b0c>
- Савельєв, Є. В., Куриляк, В. Є., Лизун, М. В., Ліщинський, І. О. (2019). Концепція «Вишеградська четвірка + Україна»: реальність і перспективи. *Вісник економічної науки України*, 1 (36).
- Pađourek, J., & Mareš, M. (2020). *The Threats of Russian Influence and Terrorism within National Security Strategies of the Visegrad Four*. *The Journal of Slavic Military Studies*, 33(2).
- Lyzun, M., Lishchynskyy, I., Savelyev, Y., Kuryliak, V., Darvidou, K. (2021). *Transformation of Ukrainian Automotive Industry in the Context of Electromobility: Applying the Experience of Visegrad States*. *SHS Web of Conferences* 100, 01018 (2021), *SHS Web of Conferences* 100, 01018 <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110001018>
- Ліщинський, І., Лизун, М. (2020). Загрози регіональній безпеці в Європі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 42, 102-106.
- Лизун, М., Ліщинський, І. (2020). Транскордонне співробітництво України та країн Вишеградської четвірки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 46.
- Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine Cross-border Cooperation Programme 2014–2020*. Retrieved from <https://huskroua-cbc.eu/documents/programme-documents>
- Thekhanovych, V., and Chebotorov, V. (2020). *Ways to introduce innovative forms euro-regional cooperation between Ukraine and the countries of the European Union*. *The Scientific Journal of Cahul State University: Economic and Engineering Studies*, vol. 1 (7), 36-41.

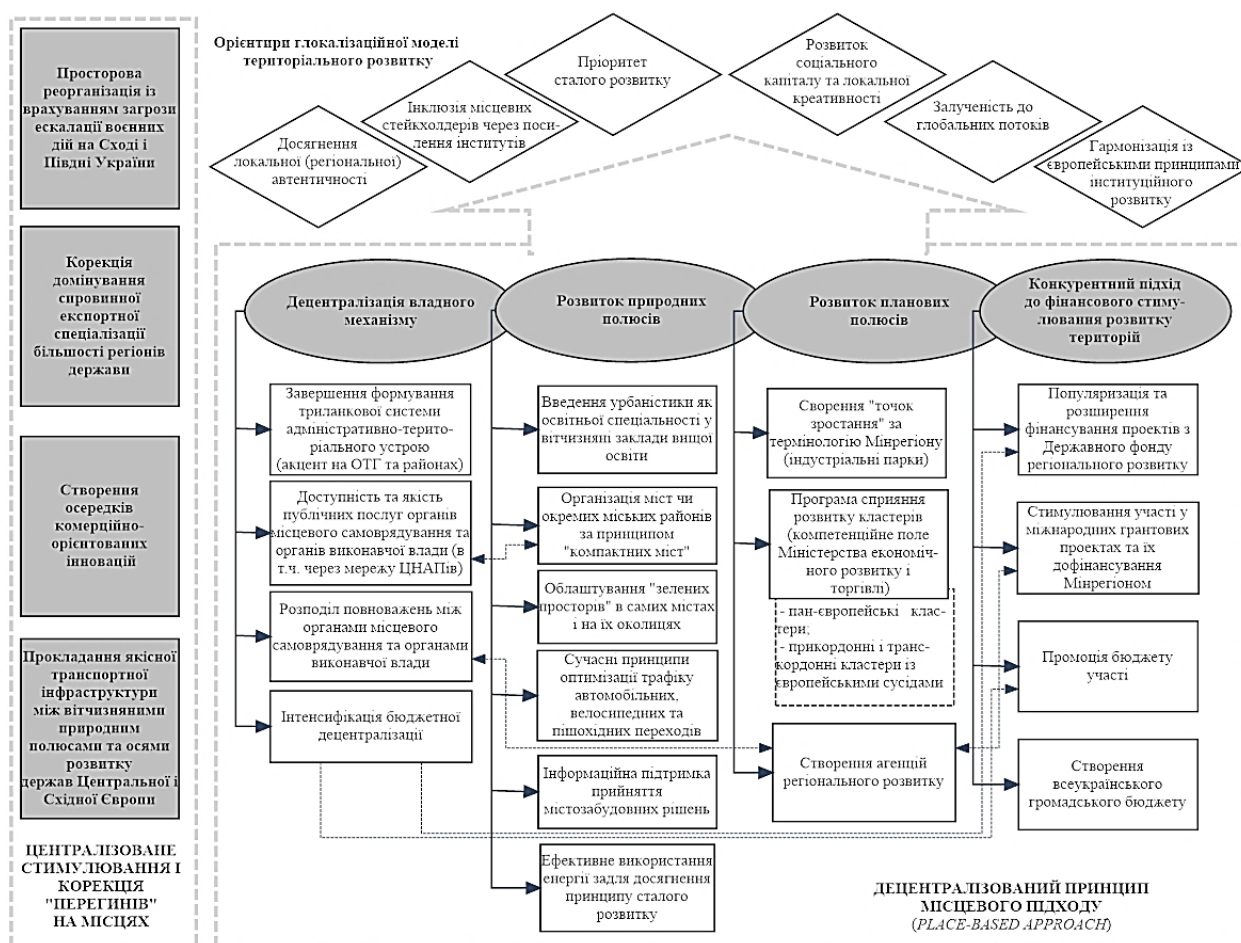
РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ КРАЇН ЄС

1. Стратегічні принципи формування стратегії розвитку територій України

Проблемні аспекти територіального розвитку України

- воєнні дії на Сході і Півдні України;
- домінування сировинної експортної спеціалізації більшості регіонів держави;
- відсутність осередків комерційно-орієнтованих інновацій;
- недостатня якість транспортної інфраструктури між вітчизняними природним полюсами та слабка інтеграція із осями розвитку держав Центральної і Східної Європи.

Модель стратегії територіального розвитку України

2. Державна стратегія регіонального розвитку України до 2027 р.

Порівняння стратегії регіонального розвитку України до 2020 і до 2027 років

Елементи політики	Підходи до формування та реалізації державної регіональної політики	
	2014-2020 роки	2021-2027 роки
Об'єкти політики	надання допомоги слаборозвиненим регіонам через фінансову підтримку декларування депресивних територій як об'єктів політики, які де-факто не отримували допомоги	визначення типу територій, що потребують застосування особливих механізмів та інструментів державної підтримки розбудова конкурентоспроможного регіону та функціональної території шляхом залучення усіх суб'єктів розвитку та використання потенціалу ключових активів регіону/території як умови надання фінансової підтримки з державного бюджету
Підхід до планування	домінування галузевого підходу, який не враховує специфіку різних типів територій держави	визначення територій, що потребують державної підтримки, планування їх розвитку на засадах інтегрованого підходу (поєднання галузевого та територіального підходу)
Типи проектів	спрямування субсидій і державної допомоги переважно на створення об'єктів капітального будівництва (державне інвестування виключно в об'єкти державної або комунальної власності)	спрямування державних інвестицій у матеріальні та нематеріальні активи у вигляді так званих "твердих" та "м'яких" розвиткових проектів на основі якісної діагностики потенціалу та проблем територій, що потребують державної підтримки
Суб'єкти формування та реалізації політики	розроблення та реалізація політики здійснювалася виключно через центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські держадміністрації	розроблення та реалізація політики здійснюється на усіх рівнях врядування (центральний, регіональний, місцевий) із залученням неурядових організацій
Фінансування	відсутність цільового фінансування Стратегії та програм регіонального розвитку, програми секторальної бюджетної підтримки у рамках виконання планів заходів з реалізації Стратегії	цільове спрямування коштів державного фонду регіонального розвитку на виконання програм регіонального розвитку, що забезпечують виконання окремих завдань Стратегії
Просторове планування	недотримання вимог містобудівної документації (Генеральної схеми планування території України, схем планування території на регіональному рівні, генеральних планів населених пунктів) під час здійснення державних інвестиційних програм/заходів	обов'язкове врахування вимог містобудівної документації (Генеральної схеми планування території України, схем планування території на регіональному рівні, генеральних планів населених пунктів) під час здійснення державних інвестиційних програм/заходів
Міжвідомча координація	міжвідомча координація відсутня внаслідок неефективної роботи Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку	забезпечення Кабінетом Міністрів України належного рівня координації, зокрема через Міжвідомчу координаційну комісію з питань регіонального розвитку
Інституційна спроможність	інституційна спроможність базового рівня врядування перебуває на початковому етапі	забезпечення спроможності територіальних громад стратегічно планувати розвиток та ефективно управляти ресурсами для розвитку
	становлення агенцій регіонального розвитку як суб'єктів регіональної політики	становлення агенцій регіонального розвитку як реальних суб'єктів регіональної політики

**Стратегічна ціль I Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 р.
“Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах”**

Оперативна ціль	Завдання за напрямом
1 “Стимулювання центрів економічного розвитку (агломерації, міста)”	Посилення інтегруючої ролі агломерацій та великих міст
	Посилення використання потенціалу розвитку середніх та малих міст
2 “Збереження навколишнього природного середовища та стале використання природних ресурсів, посилення можливостей розвитку територій, які потребують державної підтримки (макро- та мікрорівень)”	Відновлення та розбудова територій, структурна перебудова економік регіонів, що постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України
	Розвиток сільських територій
	Створення умов для подальшого розвитку гірських територій українських Карпат
	Реалізація морського потенціалу для розвитку приморських регіонів та відтворення навколишнього природного середовища Азовського і Чорного морів
	Соціально-економічна трансформація територій, де перебувають у стадії закриття вугледобувні та вуглепереробні підприємства
	Протидія кризам на територіях з особливими проблемами розвитку (сільські території у несприятливих умовах, малі монофункціональні міста, прикордонні території у несприятливих умовах)
	Розвиток територій української частини Дунайського регіону та транскордонного співробітництва
Формування мережі природоохоронних територій, збереження та відтворення екосистем, поліпшення стану навколишнього природного середовища	
3 “Створення умов для реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській обл. в український простір”	
4 “Розвиток інфраструктури та цифрова трансформація регіонів”	Цифрова трансформація регіонів
	Розвиток транспортної інфраструктури
	Розвиток інженерної інфраструктури
	Розвиток соціальної інфраструктури
	Розвиток інфраструктури безпеки
	Розвиток інфраструктури надання адміністративних послуг
	Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади їх постійного перебування
	Доступ до соціальних та публічних послуг громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях України
	Посилення соціальної захищеності ветеранів війни та членів їх сімей у територіальних громадах за місцем їх постійного проживання (перебування)
	Підтримка програм міжрегіональної кооперації та обмінів між регіонами України
	Розвиток внутрішнього туризму
	Створення єдиного мовно-інформаційного простору
	Формування української громадянської ідентичності населення на основі суспільно-державних (національних) цінностей
	Створення умов для ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини
Збереження культурної спадщини та захист традиційного характеру середовища	

**Стратегічна ціль II Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 р.
“Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів”**

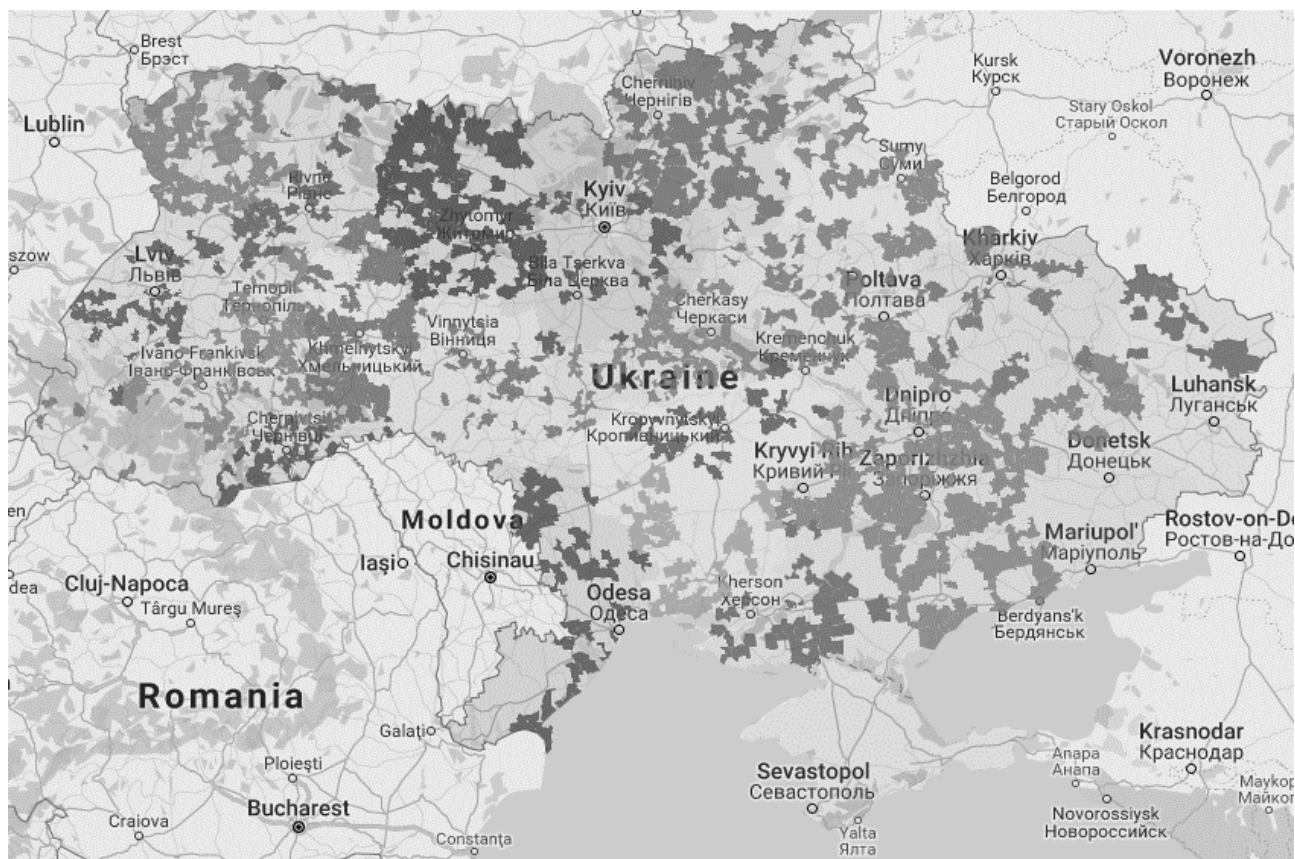
Оперативна ціль	Завдання за напрямом
1 “Розвиток людського капіталу”	Підвищення якості і конкурентоспроможності вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти
	Розвиток загальної середньої освіти
	Розвиток дошкільної та позашкільної освіти
	Забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами
	Формування доступної та спроможної мережі закладів для надання якісних медичних послуг
	Модернізація та розвиток системи екстреної медичної допомоги
	Формування здорової нації та створення належних умов для розвитку системи закладів фізичної культури і спорту, в тому числі для осіб з інвалідністю
	Формування спроможного та всебічно розвинутого молодого покоління
	Створення інклюзивного середовища
2 “Сприяння розвитку підприємництва, підтримка інтернаціоналізації бізнесу у секторі малого та середнього підприємництва”	Розвиток підприємництва
	Підтримка експорту
	Розвиток креативних індустрій
3 “Підвищення інвестиційної привабливості територій, підтримка залучення інвестицій”	
4 “Сприяння впровадженню інновацій та зростанню технологічного рівня регіональної економіки, підтримка інноваційних підприємств та стартапів”	
5 “Сталий розвиток промисловості”	

**Стратегічна ціль III Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 р.
“Розбудова ефективного багаторівневого врядування” включає такі оперативні цілі”**

Оперативна ціль	Завдання за напрямом
1 “Формування ефективного місцевого самоврядування та органів державної влади на новій територіальній основі ”	
2 “Формування горизонтальної та вертикальної координації державних секторальних політик та державної регіональної політики”	
3 “Побудова системи ефективного публічного інвестування на всіх рівнях врядування”	
4 “Розбудова потенціалу суб’єктів державної регіональної політики“	Забезпечення професійного розвитку посадових осіб місцевих органів виконавчої влади, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад
	Підвищення спроможності агенцій регіонального розвитку та інших інституцій місцевого розвитку
5 “Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидія домашньому насильству та дискримінації”	
6 “Розбудова системи інформаційно-аналітичного забезпечення та розвиток управлінських навичок для прийняття рішень, що базуються на об’єктивних даних та просторовому плануванні”	

3. Окремі аспекти територіальної політики України

Карта покриття ОТГ території України

Карта розміщення Центрів надання адміністративних послуг в Україні

Характеристики урбанізації за принципом «компактного міста»

Переваги	Недоліки	Перешкоди сталому розвитку
<ul style="list-style-type: none"> • Скорочення моторизованих поїздок, а відтак збереження енергії і зменшення викидів в атмосферу; • Висока щільність населення стимулює розвиток бізнесу (насамперед сервісного); • Змішане використання поживляє територію та робить її більш інтерактивною; • Компактні міста вважаються більш безпечними у порівнянні з околицями чи «закритими комунами» (англ. «<i>gated communities</i>»); • Вища середньої щільності населення, що притаманна компактным містам, актуалізує послуги громадського та шарінгового транспорту; • Міська структура компактного міста є термально адаптованішою до умов сухих гарячих і холодних регіонів. 	<ul style="list-style-type: none"> • Історичні території не завжди легко адаптувати до принципів концепції компактного міста, оскільки відбувається неузгодженість із правовим полем законів про збереження історичного спадку; • Більшості компактных міст, окрім підвищеного шуму, притаманні також брак зелених зон та дефіцит приватності (особливо це стосується надкомпактных міст); • Регенерація міста у некомпактних зонах потребує реінтеграції населення до інфраструктурних мереж при занадто високій вартості такого процесу; • Компактна структура стає невалідною за умов збереження високого рівня залежності від приватного транспорту. 	<ul style="list-style-type: none"> • Брак зелених зон та відкритих територій може стримувати взаємодію серед населення компактных міст та його мотивацію до активності за межами приміщень.

Література

- Hassan A. M., Lee H. *The paradox of the sustainable city: definitions and examples. Environment, development and sustainability. 2015. Vol. 17, No. 6. P. 1267–1285.*
- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021- 2027 роки та план заходів з її реалізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi>
- Ліщинський І. О. *Полюси та осі розвитку в контексті глокалізаційних процесів: монографія.* Тернопіль: THEU, 2019. 364 с.
- Мережа Центрів надання адміністративних послуг в Україні. URL: <http://map.cnap.in.ua/>
- Стратегія сталого розвитку України до 2030 року (проект). URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf

Список використаних джерел

- A Study on the Factors of Regional Competitiveness. A draft final report for The European Commission Directorate-General Regional Policy.* URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/3cr/competitiveness.pdf
- Borseková, K., Vaňová, A. (2011). *Competitive Advantage of Slovak Republic.* In: *International Journal of Multidisciplinary Thought* 1(4):237 – 257.
- Borseková, K., Vaňová, A. (2012). *Identification and utilization of competitive advantage on the regional level* In *International Journal of Business and Management Studies: a peer-reviewed social science journal.* - Rhode Island: The Social Sciences Research Society, 1(2):365-380 ISSN 1309-8047
- Capello R., Nijkamp P. *Regional Growth and Development Theories Revisited. Endogenous Regional Development: Perspectives, Measurement and Empirical Investigation.* Edward Elgar Publishing, 2011.
- CDLR, *Rapport sur les pratiques européennes et les développements récents en matière d'autonomie régionale, Conseil de l'Europe, Démocratie locale et régionale, Strasbourg 2007*
- Deslatte, A., Szmigiel-Rawska, K., Tavares, A. F., Ślawska, J., Karsznia, I., & Łukomska, J. (2022). *Land use institutions and social-ecological systems: A spatial analysis of local landscape changes in Poland.* *Land Use Policy*, 114, 105937.
- Dolnicki, B., *Samorząd terytorialny, Wolters Kluwer Business, Warsaw 2012*
- EU Cluster Partnerships. European Union, 2020.* URL: : <https://www.clustercollaboration.eu/eu-cluster-partnerships>
- European Cluster Organisation Directory.* URL: http://www.europe-innova.eu/c/document_library/get_file?folderId=148901&name=DLFE-9316.pdf
- European Commission (2022) INSPIRE Directive.* URL: <https://inspire.ec.europa.eu/inspire-directive/>
- European Commission. State of European cities report: cities leading the way to a better future. 2016.* URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2016/10/20-10-2016-state-of-european-cities-report-cities-leading-the-way-to-a-better-future.
- European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities (1980).* Retrieved from <https://rm.coe.int/1680078b0c>
- European spatial development perspective.* URL: <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/european-spatial-development-perspective-esdp>
- Feltynowski, M. (2022). *Cities in the face of using technology in land-use policy. The case of Polish cities and towns.* *Acta Scientiarum Polonorum Administratio Locorum*, 21(3)
- Günther S., Maes J., Raynal J., [et al.]. *Enhancing resilience of urban ecosystems through green infrastructure (ENROUTE): final report. 2019.* — ISBN 978-92-79-98984-1.
- Hansen, S. W. (2015). *The Democratic Costs of Size: How Increasing Size Affects Citizen Satisfaction with Local Government.* *Political Studies*, 63: 373–389
- Hassan A. M., Lee H. *The paradox of the sustainable city: definitions and examples.* *Environment, development and sustainability.* 2015. Vol. 17, No. 6. P. 1267–1285.
- Haydanka, Y. (2020). *Urgent Decentralization Problems in the Czech Republic at a Regional Level: Political, Administrative and Sociological Dimensions.* *Viešoji politika ir administravimas*, 19(2), 253-265.
- Hollands, R. G. (2008). *Will the real smart city please stand up? Intelligent, progressive or entrepreneurial?* *City*, 12(3), 303–320.
- Hollensen, S. (2010). *Marketing Management: a Relationship Approach.* Edinburgh: PEL.
- Hungary-Slovakia-Romania-Ukraine Cross-border Cooperation Programme 2014–2020.* Retrieved from <https://huskroua-cbc.eu/documents/programme-documents>
- Innovative Strategies of Territorial Development of V4: Experience for Ukraine / Y. Savelyev, I. Lishchynskyy, M. Lyzun, K. Borsekova, M. Sokółowicz, K. Vitališova, Y. Kurylyak.* – Ternopil: Terno-graf, 2016. – 216 p.

- Kalisiak-Mędeńska, M., *Self-government in Poland and Russian Federation – Introductory Remarks*; [in:] Sokółowicz, M. E., (ed.), *Functioning of the Local Production Systems in Central and Eastern European Countries and Siberia Case Studies and Comparative Studies*, University of Łódź Press, Łódź 2015, p. 119-138
- Kang, Y.-D. (2016) *Development of Regionalism: New Criteria and Typology*. *Journal of Economic Integration*. 2016, 237
- Kociuba, D. (2021). *New trends in the changes of administrative boundaries in Poland*. *European Spatial Research and Policy*, 28(1), 247-264.
- Korompai A. *The Impact of Regional Development Paradigms on Small and Medium Sized Cities*, 2016. URL: http://www.mrtt.hu/vandorgyulesek/2016/szekcio/attila_korompai.pdf.
- Lishchynskyy I., Lyzun M., Kuryliak V., & Yevhen, S. (2019). *The Dynamics of European Periphery*. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(4), 527-536.
- Lishchynskyy I., Sokółowicz M. (2018). *Are Poland and Ukraine Gravity Centres for Each Other? Study on the Labour Migration Patterns*. *Comparative Economic Research*, Vol. 21, No 1, 45–65. DOI: 10.2478/cer-2018-0003
- Lishchynskyy I. *Agglomerationsformen der internationalen Wirtschafts- und Raumintegration. The world economy. Global and country-specific aspects*. Berlin, 2014. Nr. 35. P. 190–202
- Lishchynskyy I., Borsekova K., Vitálišová K., Lyzun M. *Tourism Local Production Systems in the Central and Eastern European Countries*. *Ekonomika a spoločnosť*. 2016. Vol. 17. No 1. P. 99–113.
- Lishchynskyy, I., Lyzun, M., Kuryliak, V., & Yevhen, S. (2020). *The dynamics of European periphery*. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41(4), 527–536. <https://doi.org/10.15544/mts.2019.43>
- Local and regional government in Europe. Structures and competences, The Council of European Municipalities and Regions, Paris-Brussels 2011*
- Lyzun, M., Lishchynskyy, I., Kuryliak, V., Savelyev, Y., & Kurylyak, Y. (2019, June). *Modeling evaluation of dollarization economic efficiency*. In *2019 9th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)* (pp. 1-4). IEEE.
- Lyzun, M., Lishchynskyy, I., Savelyev, Y., Kuryliak, V., Darvidou, K. (2021). *Transformation of Ukrainian Automotive Industry in the Context of Electromobility: Applying the Experience of Visegrad States*. *SHS Web of Conferences 100, 01018 (2021)*, *SHS Web of Conferences 100, 01018* <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110001018>
- McCann BT, Folta TB. *Location Matters: Where We Have Been and Where We Might Go in Agglomeration Research*. *Journal of Management*. 2008;34(3):532-565. doi:10.1177/0149206308316057
- Medeiros E. *Territorial cohesion: the urban dimension*. Springer, 2019.
- Murzina, T., & Pakhomova, T. (2018). *The reform of the local self-government of the Czech Republic and Slovenia. Experience for Ukraine*. Publishing House “Baltija Publishing”.
- Nabielek K., Hamers F., Evers D. V. H. *Cities in Europe: facts and figures on cities and urban areas*. – PBL, 2016.
- Onyshchuk, S. V., Onyshchuk, I. I., Siryk, Z. O., & Turenko, V. E. (2020). *Practice of administrative and territorial reform in the EU and Ukraine: Regulatory and management*. *International Journal of Management*, 11(4).
- Pađourek, J., & Mareš, M. (2020). *The Threats of Russian Influence and Terrorism within National Security Strategies of the Visegrad Four*. *The Journal of Slavic Military Studies*, 33(2).
- Pasquier, M. & Villeneuve, J. P. (2012). *Marketing Management and Communications in the Public Sector*. London: Routledge.
- Petriková, K. (2012) *Relationship marketing mix in local municipalities of Slovak Republic*. *International Journal of Business and Management Studies* 1(2), 381-394.
- Pietrzyk, I., *Zróźnicowanie statusu regionów w UE a projekt Europejskiej Karty Demokracji Regionalnej*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* Nr 46, 2009, pp. 449-458

- Rostetska, S., & Naumkina, S. (2019). *Paradigms of European integration processes in the EU, Visegrad group, and Ukraine*. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(3), 184-192.
- Savastieieva, O. N., Butenko, V. V., Zhuravlova, T. O., & Fic, D. (2019). *Analysis of basic conditions for implementation of decentralization reform in Ukraine and Poland. Financial and credit activity problems of theory and practice*, 2(29), 403-411.
- Schaap, L., and Karsten, N. (2017). *Assessing the Effects of Municipal Mergers. A Review of Dutch studies. Paper to PSA Conference, Brighton*.
- Sokolenko S. *Ukrainian clusters*. URL: <http://ucluster.org/>
- Sokolowicz M., Lishchynskyy I. (2018) *Are Poland and Ukraine Gravity Centres for Each Other? Study on the Labour Migration Patterns. Comparative Economic Research*, 21(1), 45–65.
- Sokolowicz, M. E., *Rozwój terytorialny w świetle dorobku ekonomii instytucjonalnej. Przestrzeń – bliskość – instytucje*, University of Łódź Press, Łódź 2015, in progress
- Sölvell Ö. *The Cluster Initiative Greenbook / Ö. Sölvell, G. Lindqvist, C. Ketels. – Stockholm: Ivory Tower, 2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iccluster.bg/_Code/UserFiles/Library/1.Cluster_Green_Book_2.pdf*
- Sölvell O., G. Lindqvist, *The Cluster Initiative Greenbook, Harvard Business School Stockholm, 2003.*[4] OECD, *Innovative Clusters*, 2001.
- State Statistics Service of Ukraine (2020). Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua/>
- Steiner, R., Kaiser, C. and Eythórsson, G. T. (2016). *A Comparative Analysis of Amalgamation Reforms in Selected European Countries. In Local Public Sector Reforms in Times of Crisis*, edited by S. Kuhlmann and G. Bouckaert, London: Palgrave, 23–43
- Territorial Agenda 2030*. URL: https://territorialagenda.eu/wp-content/uploads/TA2030_summary_jun2021_en.pdf
- The Observatory of Economic Complexity* (2020). Retrieved from <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/ukr/partner/>
- Thekhanovych, V., and Chebotorov, V. (2020). *Ways to introduce innovative forms euro-regional cooperation between Ukraine and the countries of the European Union. The Scientific Journal of Cahul State University: Economic and Engineering Studies*, vol. 1 (7), 36-41.
- Tiebout, C., *A Pure Theory of Local Expenditures*, “*The Journal of Political Economy*”, 64(5), 1956, pp. 416-424
- Torre Andre & Rallet Alain (2005) *Proximity and Localization, Regional Studies*, 39:1, 47-59, DOI: 10.1080/0034340052000320842
- Zelený, J. 2008. *Environmentálne manažérstvo a spoločenská zodpovednosť (organizácii)*. Banská Bystrica: *Fakulta prírodných vied UMB*.
- Zwet A. van der, J. Bachtler, M. Ferry, [et al.] *Integrated territorial and urban strategies-how are ESIF adding value in 2014-2020? – 2017* URL: https://myresearchspace.uws.ac.uk/ws/files/11036592/Integrated_sustainable_urban_development_strategies_in_the_European_Union_SUBMISSION_250718.pdf
- Геопортал Євро регіону «Буг». URL: http://euroregionbug.com.ua/article/geoportal_vroregionu_bug.
- Гусарова М.Ю. Вплив «жорстких» та «м'яких» факторів конкурентоспроможності на інвестиційну привабливість регіонів країни. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії* 1 (2) (2017): 47-50.
- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021- 2027 роки та план заходів з її реалізації*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi>
- Закон України «Про транскордонне співробітництво» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15/print1352146709979730>.
- Кластерні ініціативи – європейський досвід для України* <http://lg.tcvin.snu.edu.ua/uk/component/content/article/33-glavnaja/115-klasterne-iniciativi-vropejskij-dosvid-dlja-ukraini>
- Лизун, М. В. (2016). *Розвиток процесів регіональної економічної інтеграції: валютний аспект. Галицький економічний вісник*, 1 (50), 155–163

- Лизун, М., Ліщинський, І. (2020). Транскордонне співробітництво України та країн Вишеградської четвірки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 46.
- Ліщинський І. О. (2019). Політика територіальної когезії в контексті регіональної безпеки ЄС. *Журнал європейської економіки*, № 4 (18), 387-403
- Ліщинський І. О. *Полюси та осі розвитку в контексті глокалізаційних процесів: монографія*. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 364 с.
- Ліщинський, І., Лизун, М. (2020). Загрози регіональній безпеці в Європі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*, 42, 102-106.
- Мережа Центрів надання адміністративних послуг в Україні. URL: <http://map.snar.in.ua/>
- Савельєв, Є. В., Куриляк, В. Є., Лизун, М. В., Ліщинський, І. О. (2019). Концепція «Вишеградська четвірка + Україна»: реальність і перспективи. *Вісник економічної науки України*, 1 (36).
- Стратегічне планування муніципального розвитку: навчально-методичний посібник / ДП «Укртехінформ» – Київ, 2013. – 205 с.
- Стратегія сталого розвитку України до 2030 року (проект). URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
- Тимофієва С.Б. Конкурентні переваги регіону та вплив на них параметрів регіональної інфраструктури. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 9

Навчальне видання

Ігор ЛІЩИНСЬКИЙ, Марія ЛІЗУН

**ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ МІСЦЕВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ**

Навчально-практичний посібник

Підписано до друку 17.11.2021 р.
Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Зам. № 2-927
Умов.-друк. арк. 7,9. Обл.-вид. арк. 8,1.
Тираж 100 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В. Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію В02 № 924434 від 11.12.2006 р.
м. Тернопіль, бульвар Просвіти, 6/4. тел. 097 299 38 99.
E-mail: tooums@ukr.net

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 7599 від 10.02.2022 р.*